

KRISTENT

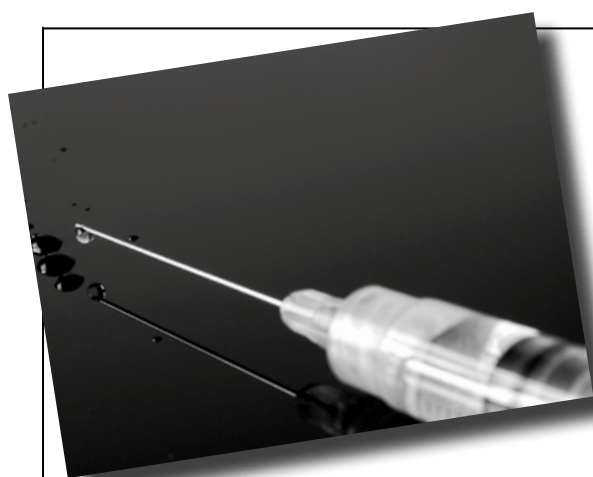
Perspektiv

10. ÅRG. NR. 2, 2007

Tekno Sapiens

Mennesket og maskinen smelter sammen. Drømmen om udødelighed lever i bedste velgående. Vi beskriver perspektiverne med nanoteknologi, kunstig intelligens, cyborger - hvor afhængige er vi egentlig blevet af teknologien?

Side 2

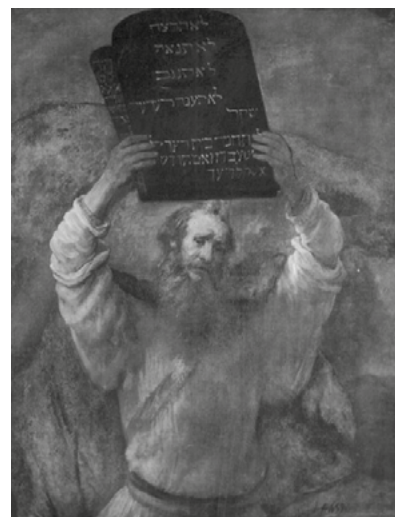

Eutanasi - ret til at afbryde livet?

Social-og sundheds-assistent Astrid i Hjøllum Christensen skriver om de vanskelige spørgsmål omkring aktiv og passiv eutanasi (dødshjælp).

Side 12

OGSÅ I BLADET...

Ti bud på frihed

Første artikel i en serie om de ti bud ser samlet på Dekalogen som et kald til et liv levet i frihed - under Guds vilje.

Side 16

Moses' spiritualitet

I artikelserien om Kristen Spiritualitet ser vi på Moses' liv og hans spiritualitet.

Side 8

Livsstil og værdier

Kan vi bare vælge en livsstil og vores egne værdier? Hvad er en kristen livsstil?

Side 21

Hævn, tilgivelse og straf

Vi er hurtige til at kræve hårdere straffe, men hvad ligger egentlig bag vores behov for hævn og krav om retfærdighed. Hvordan tænker vi også tilgivelse og forsoning ind i den sammenhæng?

Side 5

Anmeldelser

Vi anmelder klassikeren "Dr. Jekyll & Mr. Hyde", ser på den klassiske film "Viljen til Sejr" og fortsætter serien om den sidste Narnia-bog "Det Sidste Slag".

Side 14, 19, 24

Tekno Sapiens

Syvende artikel i serien om genteknologiens etiske spørgsmål

Mennesket og maskinen smelter sammen. Humanitet og teknologi væves ind i hinanden. Fremtidens homo sapiens vil måske bedre kunne beskrives som tekno sapiens når - eller hvis - mennesket når det 22. århundrede.

Vi beskriver i denne artikel de genteknologiske perspektiver med nanoteknologi, kunstig intelligens, cyborger og den fremstormende nye filosofi/ideologi, der kaldes transhumanisme.

Mulighederne for at reparere og forbedre mennesket er både skræmmende og fascinerende. Allerede nu kan vi indoperere pacemakere, der får hjertet til at slå og kunstige ører, hvor elektroder er forbundet med hørecentret i hjernestammen. Forskere er også på vej til at lave kunstige arme og ben, der er forbundet med nervebanerne, og således kan bevæges med "tankens kraft".

Der arbejdes også i dag intenst med nanoteknologi, som er en teknik, hvor man kan flytte rundt på det enkelte atom og molekyle og udvikle nye måder at manipulere med dna-strengen på. Noget af det mest lovende er at lave nanorobot-

Af Carsten Thomsen

ter, mikroskopiske små maskiner lavet af bakterier og enzymer, der kan sprøjtes ind i fx blodet, hvor de kan finde frem til skadede celler og reparere dem. Eller sende advarsler, hvis der er ved at udvikle sig kræft eller alzheimers - ja, endda fungere som et ekstra immunforsvar i vores kroppe.

Et forskerhold i Los Angeles er ved at udvikle en chipbaseret kunstig hippocampus. Det vil reelt være en hjerneprotese, og den vil kunne anvendes til udbedring af skader på eller måske forbedring af hukommelsen.

Ved på denne måde at forbinde menneskets nervebaner med elektroniske signaler, håber man på at kunne forbedre vore sanser, så man får ekstrem god hørelse, øget lugtesans, røntgensyn og ekstra forstærkede lemmer. Ja, man forstiller sig nærmest uanede muligheder for kunstig intelligens, hvis vore hjerner kunne forbindes direkte med internettet eller andre elektroniske informations-systemer.

Transhumanismens drømme

Disse bioteknologiske drømme har sat skub i en ideologi, der hedder transhumanisme.

De skræmmes ikke over disse udsigter, men omfavner dem. Transhumanisterne er ikke en lille gruppe skøre kugler på kanten af videnskabens verden, men tæller anerkendte og respekterede forskere.

På Etisk Råds hjemmeside står der blandt andet om transhumanisterne:

- De opfatter muligheden for totalt at forandre menneskets vilkår som en gevinst. De ser den biologiske krop som en begrænsning og håber på, at mennesker med teknologiens hjælp nu kan deltage målrettet i at forme menneskeartens videre skæbne i evolutionen. Skabelsen af et helt nyt slags menneske er i tråd med deres målsætninger, så længe det medfører, hvad de opfatter som forbedringer af enkeltindviders livskvalitet: Længere levetid. Helst udødelighed. Højere intelligens. Bedre humør. Mere frihed. Grænseløse muligheder".

Transhumanisten Anders Sandberg skriver profetisk i bogen Homo Sapiens 2.0:

- Vores tidsalder er menneskehedens store korsvej. Det er muligt, at dette er det sidste århundrede for Homo sapiens - hvad enten vi går under i en katastrofe eller udskiller os som ny art.

- Transhumanisterne mener, at vi ved hjælp af ny teknologi kan løse os fra de begrænsninger, naturen har sat for mennesket, frigøre os fra evolutionen og udvikle os selv. I deres perspektiv er det ikke teknologien, der truer den menneskelige værdighed, men derimod det som hindrer os i at udvikle os gennem teknologien - det er den virkelige trussel.

Transhumanisme er et mærkeligt misk-mask af tekno-utopiske drømme og triumferende ateisme og materialisme. Det er klart, at hvis man i forvejen tror, at mennesket ikke er andet end et produkt af blinde tilfældige kræfter, som igennem millioner af år har udviklet sig, hvorfor skulle vi så begræde, at mennesket vil "udvikle" sig eller forbedre sig til noget helt andet eller smelte sammen med teknologien?

Teknologien tager over

Hvor stor en tilslutning transhumanisme har eller får i de kommende år er uvist. Det er endnu de færreste videnskabsmænd, der åbent erklærer sig for tilhængere af disse tanker. Men tendenser hen i retning af transhumanisme mærker vi overalt. Måske mest mentalt.

I en teknologisk tidsalder som vores, hvor Gud er afskaffet, er mennesket selv blevet objektet for intenst studium. Vi er nu i stand til at splitte os selv op - atom for atom - molekyle for molekyle - og vi er reduceret til intet andet end materie. Der er ingen ånd tilbage, når genteknologierne er færdige med at dissekere homo sapiens. Historikeren Henrik Jensen skriver i bogen "Det faderløse Samfund", at to verdenskrige kraftigt modificerede vores fremskridtstro:

- Troen på menneskehedens evige moralske fremskridt gik tabt, men til gengæld lagde Vesten alle sine imponerende energier bag en febertro på det grænseløse materielle fremskridt. Hvad indad tabtes skulle udad vindes - en tro, der fortsat trives, selv om den har sine ironiske undertoner. Hjulpet på vej af århundredets katastrofer - krigene - er kurven for det teknologiske fremskridt steget stejlt i vejret.

I en teknologisk
mættet verden er
det naturlige
menneske
- et hoved, to ben,
to arme, to hænder,
ti fingre -
nærmesten invalid.

Henrik Jensen.

I et "værdiløst" univers har den skabt sin egen virtuelle virkelighed, hvor den ene opfindelse hører til den næste, uden kvalificeret menneskelig mellemkomst. Vores jernbur synes at mangle rattet, og farten er ufattelig. Hvad der er en teknologisk mulighed, bliver uværgeligt også en teknologisk virkelighed. Og i kølvandet på "det nye" diskuterer vi så ængsteligt, om det nu også er "etisk forsvarligt".

Det er netop, hvad der i disse år sker i debatten om genteknologi. "Videnskaben forsker, teknologien effektiviserer og mennesket indretter sig", som en engang har sagt. Årh jo, vi diskuterer da, om det nu også er "etisk forsvarligt" - men det sker i bølgeskulpene af det bioteknologiske tankskib, der deterministisk tonser derudaf, og som ingen forestiller sig på nogen måde kan stoppes.

Skaberens grænser

Når vi vender os til Skriften for at finde pejlemærker midt i denne teknologiske udvikling, så må vi først og fremmest se på skabelsesberetningen. Her fornemmer vi, at Gud har etableret orden og klare fysiske begrænsninger. Han satte grænser for havet, som Herren siger det til Job:

Hvem spærrede havet inde bag porte,
da det brød ud af moderlivet...
da jeg afstak en grænse for det
og indsatte port og slå og sagde:
"Hertil må du komme, ikke længere,
her standser dine stolte bølger."

Der er ikke nogen del af skabelsen, hvor kaotisk eller selvstændig den end ser ud,

som ikke er underlagt begrænsninger, sat af Skaberen selv. Også mennesket.

Vi dør alle. Det er både en forbandelse og en nåde - syndens løn er døden - men i Guds barmhjertighed har han også bestemt, at vi ikke skal leve evigt som faldne mennesker i en falden verden.

Herrens ord til Adam på de første blade i Bibelen gælder hele menneskeheden: "...med møje skal du skaffe dig føden alle dine dage...I dit ansigts sved skal du spise dit brød, indtil du vender tilbage til jorden, for af den er du taget". (1 Mos 3:17-19). Livet er sat ind i denne ramme af slid og frustration, men også med håbet om udfrielse og frelse fra åget i den faldne verden.

Dette perspektiv savnes totalt i de transhumanistiske ideer. Udødelighed i denne verden er ikke et mål, ej heller at komme til at leve 250 år eller 500 år. Gud har sat nogle naturlige begrænsninger på vore leveår, som ikke fundamentalt skal rokkes med kloninger af mennesker eller ved at uploade vores hjerner og bevidstheder til computerens kunstige intelligens og andre mærkelige ideer om udødelighed.

Der er ingen teknologiske løsninger for de grundlæggende menneskelige begrænsninger, som Gud har sat. Mennesket vil blive gammelt og til slut dø. Gud har blokeret for livets træ med et flammende sværd.

Stræben efter himlen

Babelstårnet var et forsøg fra menneskets side på at nå op til himlen for at skabe sig et navn - for at sætte sig på Guds trone. Babelstårnet er et symbol på den teknologiske myte, der ikke anerkender nogen begrænsninger for menneskets tekniske muligheder. Teknologi, der er brugt for at indtage Guds retmæssige plads som Skaber, teknologi, som ønsker at ændre hele skabelsesordenen. Men drømmen ender i forvirring og adspredelse af folkene. Det ufærdige tårn står der både som en dom og som en nåde. Et monument over menneskets tåbelighed og arrogance, men også et tegn på nåde, fra en Gud, der er trådt imellem for at forhindre det teknologiske mareridt (eller drømme) i at blive til virkelighed.

Mennesket har altid skulle leve, kæmpe og strides med sine egne fysiske, mentale og åndelige begrænsninger. Vi er støv. Der er grænser for menneskelig

intelligens, vi kan ikke som faldne mennesker stå foran Guds hellighed uden at falde til jorden, vi bliver syge, invalide, skrøbelige, depressive og ja, vi dør til sidst. Det er den menneskelige tilstand.

Bioteknologi synes umiddelbart på papiret - og i de vildeste fantasier - at tilbyde os en pille mod disse begrænsninger. At bryde fri af dette åg. At stoppe lidelser, at leve længere, at blive mere intelligente og fysisk stærkere. Men heri ligger ikke vor frelse, ej heller vor lykke.

Reparere eller forstærke

Vi kan godt byde de nye muligheder velkommen i et vist omfang. Nanoteknologien vil sikkert komme mange handikappede og syge til gode. Det er da en god ting, hvis kræft kunne stoppes i tide ved hjælp af mikroskopiske sensorer i kroppen. Eller den døve kunne komme til at høre igen, den lamme gå, og at vi kunne sluge en pille, som meget mere nøjagtigt end nu kunne gå ind og påvirke lige der, hvor virussen ligger.

Medicinsk forskning i, hvordan vi kan reparere ødelagte gener eller væv eller styrke immunforsvaret kan kun ses som en god ting. Gud har kaldet os til at bruge teknologien til at bevare og beskytte hans skaberværk. Men der er også en grænse her. Har vi friheden til altid at prøve at forbedre eller ændre på mennesket? Hvornår vil vi have ændret på menneskets grundstene i en så fundamental grad, at vi har ændret på Guds oprindelige design?

Lægen John Wyatt skelner mellem for eksempel genterapi, som har det formål at "restaurere" ødelagt dna eller at erstatte ødelagt væv med normalt væv lavet på laboratoriet. Her er formålet at bevare "kunstnerens" oprindelige skaberværk.

Derimod mener han, at genterapi, som har til formål at forstærke (på engelsk enhance), for eksempel i laboratoriet at skabe børn med stærkere ben eller øget intelligens, er at krydse grænsen for hvad der er etisk forsvarligt og menneskets ansvar.

Men han indrømmer, at grænserne ikke altid er klare, og at der vil være grå områder. Hvad for eksempel med genterapi, som vil betyde øget modstandsdygtighed over for infektioner som hiv? Hvad med nanoteknologi, der kan forlænge livet eller give os en bedre hukommelse? Repræsenterer disse en fundamental for-

andring af den skabte orden?

Når alt er sagt, så tvinger de nye bioteknologiske landvindinger os til at tænke mere alvorligt og længe over den naturlige orden, som er givet i skabelsen. Hvad betyder det at være menneske? Hvilke begrænsninger er lagt ned i den fysiske struktur og i den moralske orden i skaberværket?

Livet i teknopolis

Desuden må vi tænke på, hvad gen-teknologien - eller for den sags skyld al teknologi gør ved os. For selvom den måske løser et problem for os, øger vort fysiske velbefindende eller skaber større valgmuligheder, så kommer den altid med konsekvenser. Barnløse kan nu få børn ved hjælp af kunstig befrugtning, men hvad har det betydet for den måde, vi opfatter den traditionelle familie og den naturlige forplantning? TV'et underholder, men måske bliver samtalerne i familierne også færre.

Vi lever i en kultur, som er nærmest besat af jagten på den perfekte krop. Men hvornår stopper vi op og erkender vore begrænsninger? Vi har allerede fyldt os med silikone og suget fedtet ud og skåret os selv til, så vi opfylder modemagasinet idealbillede. Nu skal vi være virkelig sunde og stærke og ingen smerte føle med nye "implantater" og designerpillen.

En af dem, der har reflekteret over konsekvenserne af det teknologiske samfund er historikeren Henrik Jensen. Han er ikke ret optimistisk på menneskets vegne og mener, at det er teknologien, der mest af alt holder sammen på det vestlige samfund. Jeg vil slutte af med denne nærmest profetiske dom over teknologien fra bogen "Det faderløse Samfund" (puha, hvor skriver han dog godt...):

Teknologien er i alt det praktiske allerede en religion (verbum religare: at binde sammen), og har også sin egen naturvidenskabelige kosmologi (big bang, sorte huller osv.), sine egne normer og ritualer, samt et "transgressivt", globaliseret præsteskab, hvis første moralske bud til mennesket er betingelsesløs tilpasning til "teknologikken". Den sande troende er et "refleksivt", "fleksibelt", "kompetent" hyperindividue, der "kan" sin computer til fingerspidserne.

Til gengæld for tilpasning synes

teknologien at love mennesket et paradys på jord - måske det nærmeste vi nogensinde vil komme den narcissistiske utopi...Men hvor det vestlige menneske undervejs i sit projekt altid besværgende har kaldet maskinen for "frihed", svarer den nu højt og umisforståeligt "masse" tilbage. Vi bliver i stigende grad massificeret af teknologien. Bundtet og pakket og sat på løbende bånd. På trods af al velfærd og velstand er vi langt fra fortidens selvtilidsfulde kulturindividue. Vi er som ængstelige fugleunger med vidtåbne gab, præget af en evig følelse af at hænge efter tiden, håbende på det bedste, forventende det værste. Tiden er ikke længere menneskets, men maskinens....

I en teknologisk mættet verden er det naturlige menneske (et hoved, to ben, to arme, to hænder, ti fingre) nærmest en invalid. Uden en række af maskiner, der har status som nødvendigt, personligt tilhør - gebis, briller, høreapparat, medicin og pacemaker, naturligvis, men også tv, computer, bil, telefoner, og lidt længere henne velsagtens diverse "implants" - føler ingen sig som et komplet eller "kompetent" menneske. Med dem kan man have en følelse af at være på omgangshøjde, måske endda på forkant. Men hvor længe?

Teknologiens store fortælling begynder med, at mennesker enten tilpasser sig eller afstødes. Det var afstødning, der skete, da den personlige computers indmarch med ét slag invaliderede - hvor mange? 20-30 procent af befolkningen? nemlig de "segmenter" og aldersgrupper, som aldrig vil komme til at surfe på internettet.

At det teknologisk afstødte individ er en vederstyggelig for det tilpassede (kompetente, fleksible osv.) individ, manifesterer sig i den distance, den unge instinktivt føler til den gamle. Den teknologisk afstødte er en zombie - symbolsk radikaliseret i den hjemløse, som vi styrter forbi på gaden.

Hvor man i det gamle samfund med lidt held kunne leve længe nok til at blive gammel og vis, bliver man i vores bare gammel og dum. I et hyperteknologisk samfund bliver folk måske nok ældre, men i social forstand dør de fra et sted midt i livet....

Og dér er vi så, arten menneske - den bløde maskine. Indtil videre vegeterer vi i porerne af en teknologisk verden, men med en lurende følelse af afmagt og victimisering. Hængende rundt omkring i køer, ventende på, at en eller anden maskine udfrier os - i bilkøer, telefonkøer, køer til elevatorer, fly, tog, kasseapparater, links eller kirurgiske indgreb.

Hævn, tilgivelse, straf

De ting, som overskriften til denne artikel tager op, er ikke nemme at forholde sig til.

Forskellene mellem f.eks. de politiske partier i Danmark er store, når det gælder retspolitikken. Der er også stor forskel på menigmands holdning og kriminologers og juridisk skolede personers. Menigmand kan ofte ikke få straffene høje nok og synes, at domstolene tit er alt for blødsødne. Og politikerne er som regel lydhøre for sådanne signaler; derfor ser vi i disse år en tendens hen imod højere strafferammer for mange forbrydelser. "Straf, straf!" er et af tidens mantraer. Man synes at tro, at bare vi straffer hårdere, opnår vi et tryggere, mere lovlydigt samfund. Men det er som så meget andet i tiden en illusion.

Straf i større sammenhæng

Sjældent overvejer vi om straffen er hensigtsmæssig i forhold til forbrydelsen, om virkning på offer såvel som på forbryder og virkningen på det videre samfund og den enkeltes personlige moral og menneskelighed.

Meget sjældent kommer begreber som sammenhængen mellem udstået straf og forsoning på banen, og ofte undlader vi

Af Louis Nielsen

at spørge, om der er en sammenhæng mellem straf og gengældelse, og om en universel retfærdig gengældelse ikke stiller os alle i et virkeligt dilemma, hvor hver og en af os ville findes skyldige, og gengældelsen ramme os hver og en?

Hævn er igen et andet begreb, men et begreb fyldt af konsekvens og med et stort ødelæggelsespotentiale. Tilgivelse og tilgivelsens mulighed, henholdsvis umulighed må også bringes på banen.

Der er således meget at tænke over, og det er langfra sikkert, at vi bare nogenlunde kan komme det hele igennem eller bare nogenlunde give nogle svar, som dur.

Æresdrab og stokkeslag

Sager som de, der er foregået herhjemme om "æresdrab", har utvivlsomt rystet mange, og vi skal bestemt ikke forsøge at forsvare dem. Men vi kan næppe heller siges at forstå disse mennesker eller at nære nogen sympati for dem. Og "ære" kender vi højest som forfængelighed, og mange sælger gerne ud af deres ære.

At ære også kan være et spørgsmål om

liv og død, har vi kun ringe forståelse for. Når vi ser med vesterlandske briller, ser vi alt i vor egen kultur som den højeste form for civilisation. Vor måde at forstå forbrydelse på er pr. definition den mest humane, civiliserede og fuldkomne, menneskeheden til dato har set.

Men vi afskyr begrebet autoritet og har for længst afsat alle autoriteter, Gud, forældre og skole, og selv små børn insisterer på, at ingen bestemmer over dem. Første gang mange unge rebeller møder en autoritet, og at nogen lægger hånd på dem, er, når de møder politiet, og når de står foran en dommer og sidenhen spærres inde i et fængsel, og da er der mange, som hyler op og taler om politivold og politibrutaliet.

Hvorfor er det først i denne situation, at de skal opleve, at autoriteter kommer man ikke sådan uden om, at de er en nødvendighed, hvis livet skal fungere og fungere for andre end en selv? Når alt kommer til alt, er det Gud selv, som har indsat myndighederne og givet dem sværdet i hånden, med ret til at dømme og endda til at bruge sværdet.

Men alene ved at sige det, hvad dog er, hvad Det Nye Testamente, ikke kun Det Gamle Testamente siger, har vi placeret os mellem de politisk ukorrekte, fun-

damentalisterne, landsbytosserne, som ingen partier, selv ikke de mest yderligt-gående vil lukke ind i varmen.

Dødsstraf er en straf, man end ikke kan diskutere i Danmark. Og går vi længere endnu og bare antyder, at f.eks. stokkeslag under kontrollerede forhold måske ville være en mere værdig og hensigtsmæssig straf for f.eks. voldsforbrydelser og visse tyverier end langvarig indespærring og frihedsberøvelse vil være det, så har vi tabt enhver ret til at mene noget. Hvor meget godt gør fængelsstraffe ved mennesker? Hvorfor bliver det spørgsmål aldrig rejst?

Lad mig understrege og understrege så kraftigt som jeg kan, at jeg ikke aktuelt går ind for nogle af de her nævnte straffe. Jeg rejser det kun som et principielt spørgsmål. Ånden er blevet lukket ud af flasken, og det er ikke muligt at bringe den tilbage. Intet moderne samfund kan skrues tilbage i sit udviklingsforløb, også selv om det nogen gange ville være godt, hvis det blev forsøgt.

Er hævn primitivt?

Så længe uret, undertrykkelse og forbrydelse er en del af samfundet og en del af menneskers liv med hinanden, så længe vil broderens blod råbe til Gud om hævn (1 Mos 4:10).

Kendsgerningen er jo, at vi lever i en falden verden og endnu er langt fra "de nye himle og den nye jord, hvor retfærdighed bor", som Gud har lovet alle, som tror, at vi endnu er langt fra den himmelske by, hvor "intet vanhelligt kommer ind, og heller ingen, der øver afskyelighed og løgn, men kun de, der står indskrevet i livets bog, Lammets bog" (Åb 21:27; se også 21:8 og 22:15).

I den humanistiske, sekulariserede ideologi, som er idégrundlaget for den vestlige verden, betragtes hævn og trangen til hævn som et primitivt levn fra en fjern fortid, som vi for længst må have lært at lægge bag os. Evolutionen har ført os så meget længere. Samfundet har et politi- rets- og fængselsvæsen til at tage sig af disse ting, men det, man gør i disse institutioner, må ikke opfattes som "hævn" eller gengældelse; snarere er der tale om en beskyttelse af samfundet mod

"I den humanistiske ideologi betragtes hævn som et primitivt levn fra en fjern fortid"

visse menneskers uhensigtsmæssige adfærd, om behandling og om at udsende et advarselssignal til andre om, at det at bryde landets love har konsekvenser.

Loven bruger ordet "straf", men straf bør ikke opfattes som gengældelse eller hævn. Sådan tænker kriminologer og retspolitikere, medens menigmand ofte har en helt anden mening. Ønsket om, at forbryderen må komme til at "rådne op i helvede" er ikke kun noget, vi hører på film, men også noget, som bliver sagt i mange mange situationer. Den fromme puritaner, der hver gang han så en mand blive ført til galgen, sagde "Her går jeg, var det ikke for Guds nåde" høres ikke mere. Erkendelsen af, at vi alle i os bærer kimen til de allerværste ting, er blevet fremmed for de fleste af os.

Vi burde se hele dette spørgsmål om straf, gengældelse og hævn som ikke blot en psykologisk og eksistentiel ting og en politisk og juridisk ting, der kun vedkommer politi, domstole, fængelsvæsen og de, der dømmes som kriminelle, men som en påmindelse om vores allesammens skyldighed og om den dommens, straffens og hævnens dag, der venter forude, og som Bibelen advarer os om.

Straf af synden

Benægtelsen af forsoningen som forsoning, dvs. som båret straf og afværgelse og stilnelse af Guds vrede og hellige harme, som er blevet så almindelig mellem teologer, endda evangelikale teologer, er et vidnesbyrd om, hvor lidt alvor vi tillægger synden og faldet og også om, hvor let vi tager på Bibelens udsagn.

Dødens tilstedeværelse og universelle herredømme over hvert eneste menneske-

liv er et uafrysteligt vidnesbyrd om faldet og om syndens straf. I virkeligheden er vi alle dømt til døden, døden, som ender vort liv, men også den evige død, den anden død, fortabelsens død.

Guds advarsel til Adam om, at "den dag, han spiste af træet til kundskab om godt og ondt, skal du dø" (1 Mos 2:16-17), er blevet opfyldt ikke alene over Adam, men over hvert eneste individ siden. Vi kom til at leve i en verden, hvor døden har herredømmet. Og kun Guds nåde kan ændre dette, men det er en helt anden historie, det er historien om Jesus, om Guds nådegave og det evige liv i Ham (Rom 6:23), om livet og retfærdighedsgaven i ham, der har afsat døden fra tronen og indsat nåden og livet i stedet (Rom 5:21). Det er evangeliets historie. Og det er alt andet end en historie om naturlig selektion eller om menneskelig udvikling. Det er Guds historie og Guds alene.

Gud mister aldrig en tøddel af sin suverænitet eller af sin uindskrænkede frihed. Gennem Jesus Kristus har han skænket menneskeheden et "nådeår", en dør ind til hans rige, en frelsens og forligelsens dag, en mulighed for at få syndsforladelse og evigt liv, få fred med ham, blive hans barn og få arvelod hos ham. Så generøs er han, så generøs er evangeliet. Og det uanset hvor dybt vi faldt, og hvor meget en helvedes fange blandt helvedes fanger, vi har måttet være.

Men den historie ændrer ikke noget ved Guds regime og herredømme over verden.

Den store dommer

Gud er stadig "alles dommer", og der er stadig en dommens dag forude, hvor han vil dømme verden med retfærdighed (ApG 17:31). Jesus Kristus er nu menneskers frelser, men er også den, som Gud har udpeget til at være alles dommer. Og fortabelsens mulighed er stadig en mulighed. Og nogle vil høre de forfærdelige ord af hans mund: "Gå bort fra mig, I forbandede, til den evige ild, som er bestemt for Djævelen og hans engle" (Matt 25:41).

En vredens og dommens og straffens

dag venter stadig forude for alle, der "ikke tog imod kærlighed til sandheden, så de kunne blive frelst" (2 Thes 2:10).

Gud finder ikke behag i, at den gudløse dør, men i, at han omvender sig, så Gud kan give ham liv. Og vi kristne beder for menneskers frelse, og vi ønsker ikke hævn, straf, gengældelse og dom over noget menneske. Vi ved hvor skyldige og hjemfaldne til straf, vi selv er, men kan dog sige, at vor Gud har forbarmet sig over os og i sin store barmhjertighed og nåde frelst os (Rom 2:4; 9:22-26; Ef 2:1-10; 1 Tim 1:12-17; Tit 3.4-7). Det samme ved vi, kan han gøre for alle andre.

Men troen er desværre ikke alles, og ikke alle adlyder evangeliet; ikke alle ønsker at komme til lyset, men ønsker at blive i mørket. Og vi kan ligesom ikke gøre noget ved det. For også det bor i menneskehjertet, et had til sandheden, et had til godheden, et had til Gud.

Hvis ikke Gud havde ret til som Gud at dømme verden, så stod verden ikke mere (Rom 3:5-6; se også Sl 11:3-7). Principielt og overordnet er al synd, synd mod Gud, og alle overtrædelser er lovbrud, oprør mod hans lov og herredømme (Sl 51:6; 1 Joh 3:4). Hævnen og gengældelsen hører følgelig også alene ham til (Rom 12:19-20). Kristne opfordres derfor til ikke at dømme "før tiden, før Herren kommer igen, som skal bringe for lyset, hvad der er skjult i mørket, og åbenbare, hvad hjerterne vil" (1 Kor 4:5).

Allerede Abraham kendte Herren som den, der dømmer hele jorden" (1 Mos 18:25). Og Jesus taler om Gud som dommeren, og siger, at "Han har overladt al dom til Sønnen, for at alle skal ære Sønnen, som de ærer Faderen" (Joh 5:22-23). Og dommen er både nu og siden, men mest siden: "Den dag, da Gud dømmer det, som skjuler sig i mennesker, efter mit evangelium ved Kristus Jesus" (Rom 2:16). "Gud kræver dig", siger Prædikeren, "til regnskab for enhver handling, alt det skjulte, godt eller ondt" (12:14).

Overordnet tilhører altså dom og al gengældelse Gud, men han har delegeret sin myndighed ud, for familiens vedkommende til fædre (Heb 12:8 ff.) for nationens og samfundets vedkommende

Erkendelsen af, at vi alle i os bærer kimen til de aller- værste ting, er blevet fremmed for os.

til øvrigheder og myndighedspersoner (Rom 13:1 ff), for kirkens vedkommende til dens "tilsynsmænd" og "ældste". Og øvrighederne er forpligtede til at "bære sværd", og "lade vreden ramme dem, der gør det ondt".

Vi må komme til korset

Alle er vi afhængige af Guds barmhjertighed, alle har vi grund til at råbe "Herre, forbarm dig over mig!", og det har vi, fordi vi alle er skyldige, idet vi jo alle har syndet, og ingen af os er retfærdige, men alle strafskyldige (Rom 3:19-26). Tænk på røverens bøn fra korset. Han vidste sig skyldig, og han beklagede sig ikke over sin straf. Men han kaldte på barmhjertigheden, han kaldte på Jesus, og døren til Paradis åbnedes for ham i samme øjeblik.

Gengældelse, skyld, straf, hævn er ikke realiteter, vi kan psykologisere bort, eller se på som primitive rudimenter i en evolutionær udvikling. For synd og forbrydelse kaster skygger over menneskers liv, nedbryder freden og tilliden, gør ondt, ødelægger den verden og de liv, som Gud har skabt. Heller ikke skal vi forsøge at undskylde og bortforklare det onde i vore egne hjerter ved at projicere det over på andre. Andre kan have skyld, men selv er vi ikke uden skyld, og det er en illusion og et bedrag at tro det.

Men vi kan alle komme til korset, vi kan få tilgivelse og udslettelse af vor synd, vi kan alle få et nyt liv. Vi kan komme til at opleve Guds nåde og opleve at få fred med Gud. Og den fred er aktiv både på det vertikale og det horisontale plan.

Vi vil ikke finde, at alt kommer i orden og at alt bliver godt på denne side

af Himmelen og Det Nye Jerusalem. Vi vil stadig kunne opleve, at nogle er onde mod os, (som vi desværre måske også kan være onde mod nogle andre), vi vil måske også opleve, at nogle er vore fjender, store eller små, at nogle misunder os og bagtaler os, og vi vil føle os krænkede og måske bitre, og vil ønske hævn og håbe på gengældelse.

Men vi advares direkte imod at "tage os selv til rette". Jeg tror, vi vil kunne bede for disse ting, helst også for dem, som volder os ondt, jvf. Herrens undervisning i Matt 5:43-48 eller Paulus' i Rom 12:17-21, og vi vil kunne stole på, at Herren vor Gud tager sig af det, og vil bringe os ret. Bedst ved, at den, som gør os ondt, omvender sig og bliver frelst.

Men om det ikke sker, så på Herrens dag, hvor alt vil komme frem for lyset og enhver få sin dom af Gud. Vi ønsker ikke og vi beder ikke om hævn, og gør vi det, som de myrdede sjæle under alteret gør det (Åb 6:9-11), så gør vi det ud fra en længsel efter at se Gud herliggjort i dommen, se alt bragt ind under hans sandhed og hans herredømme og kontrol, se alt underlagt ham.

Sl 104, som handler om skabelsen og Guds omsorgfulde, nåderige forsyn, og i hvilken vi også hører et ekko fra Paradiset, slutter sin lovprisning af Gud med en bøn: "Gid syndere må udryddes fra jorden, og de ugudelige ikke længere være til". Vi vil måske opfatte denne bøn som et udslag af den hævnerrige ånd, vi til vor fortrydelse finder i nogle af salmerne. Men sådan skal det måske slet ikke opfattes.

Snarere er det en erkendelse af og et suk til Gud over, at verden er så brudt og disharmonisk, og at dette skyldes synden, som derefter konkretiseres og personliggøres i synderen og den ugudelige. Paradis er kommet, når denne tilstand ikke er der mere, men "jorden er fyldt med kundskab om Herrens herlighed, som vandet dækker havets bund" (Hab 2:14).

Moses' Spiritualitet

2. Mosebog 3-4

Af Louis Nielsen

And er da noget man sælger. Sådan lød overskriften i en artikel i Kristeligt Dagblad, 25. maj. En tilhørende faktaboks definerede, hvordan tidens søgen ser ud :

- Vi vil gerne have åndelighed, men meget få danskere vil have en åndelighed, som slår igennem.

- Vi efterspørger en åndelighed, som er som en skjorte, man kan tage af og på efter behov og ikke en åndelighed, som kravler i kødet på en.

- Den moderne folketro har som mål, jeg skal have det godt, og det skal være sjovt, for der er fokus på oplevelser.

- Transcendensen er krympet. Den religiøst bårne folketro knytter an ved

mere hverdagsagtige drømme.

- Vi søger efter det, som er større end os selv, men finder det i os selv.

- Vi stræber efter harmoni, den skønne krop og i forlængelse af det den skønne idé som en åndelig overbygning.

- Vores søgning går ikke i retning af stærke religiøse ledere, folk refererer snarere til en bog, de har læst, som har givet dem nogle indsigter. Den religiøse søgen er blevet decentraliseret.

Når vi nu i denne artikel skal beskæftige os med Moses, "gudsmanden", som Det Gamle Testamente ret betegnende kalder ham, så er hans liv, hans søgen, hans værdier og mål næsten så diametralt modsat dette, som noget kan blive.

Moses er et af de største mennesker, som nogensinde har levet. I en gammeltestamentlig forståelsesramme er der

ganske enkelt ingen, som overgår ham. Efterskriften efter ham efter fuldendt livsløb og fuldendt livsværk lyder: "Der fremstod ikke senere i Israel nogen profet som Moses, som Herren omgikkes ansigt til ansigt. Tænk blot på de tegn og undere, som Herren satte ham til at udføre i Egypten mod Farao og mod alle hans hoffolk og hele hans land, eller på alt det, hans stærke hånd udrettede, alt det store og frygtindgydende, Moses gjorde for øjnene af hele Israel" (5 Mos 34:10-12). Men læg mærke til, hvordan eftertrykket i dette eftermæle falder på Gud, og hvad han satte Moses til, og hvad han gennem Moses viste sit folk, Israel. Moses var sat og blev brugt, og hans liv bragte ære til Gud, tjente et frelseshistorisk formål til oplysning, formning, samling og gavn for et bestemt folk, Israel.

Transcendensen var absolut i forgrunden, når det er Moses, vi taler om; det er virkelig HERREN, den suveræne, uudgrundelige, evige JEG ER, som Moses ser, og som er foran ham og bag ham alle vegne, hvor han står og går; den større finder han helt bestemt ikke i sig selv, og hans åndelighed går virkelig i kødet på ham og er ikke bare som en skjorte man tager på og af efter behag.

Drama fra begyndelsen

Moses' liv begynder som et drama. For egentlig er han uønsket. Ikke af sine forældre, men af en statsmagt, som ikke ønskede, at hebræerne skulle blive mere talrige, end de allerede var. Men hans forældre følte, at de skulle adlyde Gud mere end mennesker, og da de så, hvor dejlig han var, og hvilke muligheder en sådan menneskeskabning rummede, kunne de ikke bringe det over sig bare at kaste ham i Nilen.

I tre måneder holdt de ham skjult og anbragte ham så i en sivkurv på Nilen. Men ikke på et hvilket som helst sted

langs Nilen, men dér hvor Faraos datter kom med sine terner for at bade. Og søsteren blev sat der, for at se, hvad der skete. Faraos datter kom forbi og faldt for barnets dejlighed og adopterede ham som sin søn, men lod hans mor være hans amme i en rum tid. Hvor længe ved vi ikke, men tilstrækkeligt længe til, at Moses blev bevidst om sin identitet og sandsynligvis også hørte om sine fædres Gud og om patriarkerne og Guds handling med dem og løfter til dem.

Ifølge jødisk tradition, som Stefanus kendte til og refererer til (ApG 7:22), blev "Moses oplært i al egypternes visdom og var mægtig både i ord og i handling". Men noget eller nok snarere nogen arbejder i ham, og da "Moses var fyldt fyrré år, fik han den tanke at besøge sine brødre, Israels børn" (ApG 7:23).

Moses på flugt

Det gik grumme galt, og Moses så sig nødsaget til at flygte for Faraos efterstræbelser, og flygte til et øde sted, hvor det ikke var sandsynligt, at Faraos spioner ville lede efter ham. Moses vogter nu får de næste fyrré år, bliver gift med sin herres datter og stifter familie. Livet i ørkenen mellem fårene må have været hårdt og ekstra hårdt for en forfinet mand som Moses, som har været vant til helt anderledes luksuriøse og kongelige forhold ved Faraos hof.

Og hvilken nytte havde han af krigskunst, samfundsfag, jura, filosofi etc, og hvilke muligheder for social udfoldelse, for at blive set og brillere var der her, og hvilke kongelige pragtforestillinger, turneringer og sportsbegivenheder bød sig til? Her var kun den brændende sol, det varme sand og fårenes brægen. Det må have tæret på Moses, ligesom også livskraften med årenes tyngde tog af. Man kan sige, at han overlevede, men heller ikke meget mere. Desillusioneret må han også have været, udbrændt, ikke en som giver sig af med spirituel søgen eller surfen.

Gud møder Moses

Men så sker det underfulde. En dag mellem så mange andre lignende dage, ser han en busk, som står i lys lue, dog uden selv at brænde op derved. Brændende buske må han have set så ofte, men denne busk i flammer udmærker de

Det er ikke bekvemt forosatmødeGud,for det medfører, at vi må lave om på vort liv.

sig ved, at den brændte, men ikke blev fortæret af ilden. Det var klart et under, og Moses må hen for at se, hvad det er, som sker. Han når dog ikke helt derhen, før en stemme lyder til ham: "Moses! Moses!" Han svarede ja, og Gud sagde: "Du må ikke komme nærmere! Tag dine sandaler af, for det sted, du står på, er hellig jord". Og han sagde: "Jeg er din faders Gud, Abrahams Gud og Jakobs Gud." Da skjulte Moses sit ansigt, for han turde ikke se Gud" (2 Mos 3:5-6).

Dagen var som enhver anden. Moses var ikke på pilgrimsrejse, ikke ude i noget andet ærinde end sit sædvanlige, han var ikke ude på at have det sjovt og få "en på opleveren". Men det var dagen, hvor Gud valgte at møde Moses, udfordre ham og gøre ham til sin tjener i et frelseshistorisk værk, han havde indledt nogle hundrede år tidligere, da han havde kaldet Abraham og Israels øvrige fædre.

Gud møder os

Det giver os anledning til at reflektere over, hvordan Gud møder os? Er det vor søgen eller hans søgen, der er det afgørende? Det er godt, når mennesker søger Gud. Men hånden på hjertet, det gør mennesker sjældent, for vores

naturlige tilbøjelighed står til at benægte hans eksistens og til ikke at ville have med Gud at gøre, men snarere flygte bort fra ham. Det er ikke bekvemt for os at møde Gud, og det medfører, at vi må lave om på vort liv. Som det var, kan det ikke forblive.

På den anden side er det også svært at unddrage sig Gud, for hans søgen og kalden os kan være så insisterende, kan nogen gange ligefrem opleves som om, han jager os. Således tror jeg, at Moses har oplevet det. Og flugtmulighederne synes nu begrænsede, måske nærmest ikke eksisterende.

Fortiden, at han er en del af et bestemt folk, et folk, som Gud har besluttet at lægge sin egen historie ned i, kan han ikke unddrage sig. Den indhenter ham nu så mange år efter, at han har søgt at kvitte forbindelsen til den og flygte så langt bort fra den som overhovedet muligt. Det er dybt fascinerende og tiltrækkende og underfuldt og vidunderligt på samme tid, men også forfærdende og skræmmende. Moses' forlegenhed er stor. Men han kan ikke komme væk fra det igen. Nu står han her, og han må blive stående til Gud har talt færdig, og da har han ikke mere noget valg, befalingen har lydt, og Moses må begive sig tilbage til Egypten. Er det ikke ligesom, at det er en fortælling af en hel anden tyngde, et helt andet fokus og med en helt anden destination end det, som går som spirituel søgen i dag?

Diffus eller konkret søgen

Spirituel søgen er noget med menneskers længsel efter at opleve Gud og møde Gud eller ofte mere diffust, mere abstrakt og mere æterisk møde en åndelig verden, som fuldender noget i en selv.

Men denne fortælling bæres af en anden, en suveræn JEG ER, som ikke på nogen måde behøver eller er afhængig af dette folk, men i trofast barmhjertighed søger det, fordi han har udvalgt dets fædre og lovet dem at gøre deres afkom til et umådeligt stort folk. Han "har set sit folks lidelse i Egypten, og har hørt dets klageskrig over slavefogederne og har lagt sig dets lidelser på sinde, og derfor er kommet ned for at redde det fra egypterne og føre dem op fra dette land til et godt og vidtstrakt land, et land der flyder med mælk og honning" (2 Mos 3:7-8).

Dette er ligesom for prosaisk, for konkret, for historisk og for bundet til

dagligdagens og virkelighedens verden til, at mange vil opfatte det som et spirituelt budskab.

For her tales om lidelse, om klageskrig, om slavefogeder og om et folk, et helt folk, og ikke om ting, der hører hjemme i en spirituel verden eller kun henvender sig til en spirituel elite. Her er det ikke os, der stiger ud af os selv og når uendelighedens grænser og opsuges af uendeligheden, men om Den Uendelige, der stiger ned til os, træder ind i vor historie og identificerer sig med Moses, med hans far og med Abraham, Isak og Jakob uden på noget tidspunkt at ophøre med at være "Jeg Er", den evige, han "som var, som er og som kommer", den uforanderlige, som mennesker ikke kan nå, men som kan nå dem. Her er kort og godt et evangelium.

Moses blev draget til busken, som skønt den stod i åben lue, ikke brændte. Gud kendte og vidste, hvordan han skulle få Moses i tale, også selv om han var udbrændt, og alt spirituelt i ham for længst var afgået ved døden under indvirkning af den desillusionering, han nu i mange år havde været igennem og den krasse realisme, ørkenen hver dag tvang sig ind på ham med.

Den brændende busk var et vidnesbyrd om, at der var noget større end naturens love og dagligdagens trædemølle og ubønhørlige trivialitet. At Gud var, og at han ikke alene er Skaberen og opretholderen af naturen, men også den levende Gud, historiens Gud, HERREN, som giver løfter og holder løfter, som vil os noget godt, og også formår at føre sit forsæt igennem, trods alle hindringer, ikke mindst den hindring, vi selv er.

Denne historie er også historien om, at de allerværste hindringer på Guds vej ikke er dem, naturen byder ham, men de hindringer, der er i os, de redskaber, han bruger til at få sin vilje gjort.

Herren siger til Moses "Gå nu! Jeg vil sende dig til Farao. Du skal føre mit folk israelitterne ud af Egypten." Vi forstår godt, at Moses viger tilbage, at han ikke tiltror sig selv eller sin menneskelige ringhed visdom, evne, kraft eller noget som helst andet til at føre en sådan plan igennem, men løftet "Jeg vil være med dig" skulle sætte det på plads. Men det gjorde det ikke for Moses, og vi skal endnu høre på en masse flere indvendinger, og desværre må vi nok indrømme, at også vi har svært med at nøjes med

Den Uendelige stiger ned til os og træder ind i vor historie.

det blotte ord. Så Gud giver Moses et tegn, et tegn, han dog kun kunne opleve efter, at han i tro har bevæget sig ud på Guds løfte og har adlydt Guds befaling og har ført Israel ud af Egypten: "I skal dyrke Gud på dette bjerg" (på Horeb, på Sinaj).

Tro og lydighed

Bibelsk spiritualitet eller åndelighed har med tro at gøre, med lydighed, med tillid, med vilje til at gøre Guds vilje og gå ud i tro og vente på, at denne vandring ud i tro og tillid til Guds løfte fører til målet, selvom målet ikke ligger lige for, men måske befinder sig et godt stykke ude i fremtiden.

Men stedet her, hvor Gud første gang personligt møder Moses og gennem ham bevæger historien, skal også blive et rendezvous ikke for Moses alene men for hele det folk, han har befriet fra trælleåget i Egypten. "Tegn" er ikke altid, hvad der gives her og nu for, at vi skal tro, men kommer ofte efterfølgende som stadfæstelse og bekræftelse af det, vi tror. Farisæerne fik ikke noget tegn, men Jesu disciple fik, ikke et, men flere, ikke mindst opstandelsens tegn og tegnet, at Helligånden kom til dem og opfyldte og stadfæstede Faderens forjættelse i Sønnens navn.

Nærgående spørgsmål

Moses er som sagt ikke færdig med indvendingerne. Hvad nu, hvis? Hvad er dit navn? Der er spørgsmål, som er redelige og reelle, og som bunder i et ønske om at gøre det rigtige og på den rigtige måde, et ønske om at kende sandheden og en længsel efter at kende Gud. Sådanne spørgsmål blev der plads til i Moses' liv. Men om der var det nu, ved vi ikke.

Dette spørgsmål om Guds navn, som Moses stiller på israelitternes vegne, er måske på grænsen. Ligger der også i det et ønske om at have "magt" over Gud, at kunne kontrollere ham, have ham i sin hånd, som den, der kendte ens navn efter tidens "overtro", havde magt over en. Navnet er derfor noget, man har for sig selv og sine nærmeste, ikke noget man udleverer til hvem som helst. På den måde udleverer Gud ikke sit navn. "Jeg Er" er identisk med JHV , Jahve, som det formentligt er blevet udtalt.

Det har været brugt før, men det antager en ny betydning herefter som åbenbarings navn, pagtens navn, det navn, som Gud er særlig kendt i Israel under. Frelsheshistoriens indhold er at gøre det navn kendt. Det står ikke alene for Guds evighed og uforanderlighed og er ikke kun et ontologisk udsagn om Gud (hvem han er), men er i allerhøjeste grad frelsheshistorisk (soteriologisk) funderet.

Et helt frelsheshistorisk forløb er gemt i det navn, som rækker helt frem til evighedens dag. Ikke alene er Gud suveræn, enerådig, altid eksisterende, uforanderlig, men fremtiden har han også i sin hånd, og han kender den fra begyndelsen, kender den længe før den kommer til os og bliver tid for os. Ham er det kun muligt at kende, når han vil, at vi skal det og kun ud fra det, han fortæller os om sig selv gennem de gerninger han gør og de ord, han taler. Han er aldrig udleveret til os, og vi får aldrig magt over ham. Det er hans navn, og sådan vil han kaldes til evig tid (2 Mos 3:15).

Opgave fra Gud

Herren lader nu Moses vide, hvordan han skal træde frem for israelitterne, hvad han skal sige til dem, hvor han vil føre dem hen, og hvordan han skal gå til Farao, hvad han skal sige, og hvordan egypterkongen vil tage imod det. Og hvordan israelitterne vil drage ud af

Egypten ikke som et fattigt og flygtende folk med bøjede nakker, men som et folk, der er blevet velsignet med rige gaver.

Moses er vel selv ikke længere i tvivl om, at Herren, Israels Gud har mødt ham. Og som historien udfolder sig, vil der blive mindre og mindre plads for den tvivl. Gud er ikke en Gud, som lader sit folk famle sig frem i blinde, men en Gud, som åbenbarer sig i ord og handling og taler til os.

Med den videnskabelige erkendelses gennembrud er det blevet almindeligt at tale afgjort og sikkert om menneskers erkendelse, som dog er famlende, og altid forbliver famlende og tilsvarende forholde sig til bibelhistorie og tro som om, at det her kun er myter, drømme, metaforer og sprog, det handler om og intet andet. Og megen teologisk øvelse og mange prædikener har handlet om at frakende troen ethvert virkelighedsindhold. Men troen er ikke drømme og virkelighedsflugt.

Tværtimod tør troen konfrontere virkeligheden som den er og foreligger og ikke alene ændre den, men bevæge os frem mod en helt anden verdensorden og et helt andet liv. Og netop troen som fastsætter af en ny dagsorden er, hvad vi oplever, tager form i dialogen mellem Jahve og Moses ved den brændende tornebusk. Troen bygger sig op om konkrete ting og elementer, og disse har kumulativ (ophobende) effekt. "Gå nu!" siger Gud til Moses, og du skal få mere og mere at se og mere at høre.

Sådan er det også at bevæge sig ind i Bibelen, læse den, grunde over den, sætte den i perspektiv i lyset af den selv, dens historielinje, dens gudindblæste ord, dens refleksioner, bønner, nødråb, glædesudbrud - alt er der - alt, hvad gudsmennesket har behov for - og når sådan en rigdom foreligger lige for vor fod, er det underligt, at vi ikke rækker

Åndelige oplevelser gives for at sætte os ibevægelse mod Guds vilje for vort liv.

ud efter den, men leder efter oplevelser, inspiration, spiritualitet andre steder.

Moses' tvivl

Vil israelitterne modtage mig, når jeg kommer til dem? Det er nu Moses' største bekymring. Hans første komme til dem for 40 år siden står stadig lyssende for hans erindring. Det var jo ikke ligefrem en succes. Herren forstår Moses' betænkelighed og udruster ham med tegngaver. Når de ser dem (igen er virkningen kumulativ), vil de tro.

Men nej, Moses er stadig ikke til sinds til at flytte sig. Og nu er det talegaver, han siger sig ikke at have. Vi må beundre Guds tålmodighed. For efterhånden som fortællingen skrider frem, har den allerede nu bibragt os en fornemmelse

af, at det egentlige problem er det, som den næste sekvens bringer for dagen, at Moses slet ikke vil. Men når Gud gør sin nærværelse så konkret, at han, som er skaberen af både mund og tunge, og som også er skaberen af øjne og ører og skaberen af ordet, ligefrem siger, at han "vil være med din mund", så falder også den undskyldning til jorden. Herren kan derfor kun gentage for Moses, det han sagde fra begyndelsen: "Gå nu!". Måske er der nu mere eftertryk på "nu", og tonefaldet er måske blevet lidt mere utålmodigt.

Måske er det mig, der har misforstået noget. Det kan sagtens være tilfældet. Men alligevel kan jeg ikke lade være med at spørge? Hvad er det vi forventer, og hvad er det vi tror, vi skal opleve, når så mange efterspørger mødet med Gud, med det åndelige, med det, som er større og mere vidunderligt end en selv? Virkelig at møde Gud og opleve ham indebærer afgjort en risiko. Tænk hvis han sagde "Gå nu!" og sendte os i et eller andet ærinde, vi bestemt ikke har lyst til. Eller han sagde til os som Jesus sagde til den rige mand: "Gå hen og sælg alt, hvad du har, og giv det til de fattige, så vil du have en skat i himlen. Og kom så og følg mig!".

Hvad jeg mener er blot, at åndelige oplevelser gives ikke for egen forfængeligheds eller egen fornøjelses skyld, men for at sætte os i bevægelse mod Guds vilje for vort liv. Uden tvivl ville vi føle os bæret, hvis Gud lod os opleve noget lignende som Moses, men mon vi ikke ville være lige så vrangvillige over for Guds "Gå nu!", som han var.

Men Moses slap ikke, Jahve havde fat i den lange ende, og Moses havde intet valg. Sand spiritualitet er nok så meget at erkende, hvem der er Herre i huset og indrette sig efter det. Men igen, taler vi så ikke om en helt anden spiritualitet end den, vi indledte denne artikel med?

Læs gamle artikler og abonner på bladet på:

www.kristentperspektiv.dk

Eutanasi: Har vi ret til at afbryde et liv?

Social-og sundhedsassistent Astrid í Hjöllum Christensen skriver om de vanskelige spørgsmål omkring aktiv og passiv eutanasi (dødshjælp).

Aktiv og passiv eutanasi bliver ofte diskuteret både i kristne og ikke kristne kredse; meningerne er mange, og det er en meget svær problemstilling. Jeg tror, at de fleste af os kender skæbner, hvor vi tænker, hvad er meningen med dette? Hvor meget smerte er det meningen, at et menneske eller dets pårørende skal bære? Ville det ikke være bedre, om han eller hun var død? Jeg har selv inden for mit arbejde stået i den situation flere gange.

Jeg er klar over, at som rask menneske er det nemt at have nogle holdninger også til et emne som eutanasi, så når jeg vover mig ud i at skrive en artikel om emnet, er det i dyb ydmyghed og respekt for hver enkelt, der har et langt mere smertefuldt liv, end jeg nogensinde har haft.

Uhelbredelig syg

Jeg havde en gang en patient, hvis situation gjorde dybt indtryk på mig. Pati-

enten havde en uhelbredelig cancer, hun ventede bare på at dø. Igennem et halvt år kom hun i afdelingen, startende med at gå "rask" ind i afdelingen til at ende sine dage på afdelingen.

Jeg husker især hendes sidste nat, hvor jeg var nattevagt, jeg husker tydeligt smerterne, der nærmest var ulidelige for hende, jeg husker den enorme angst i hendes øjne og jeg husker, hvordan hun var for svag til at hoste, og dermed følte at hun var ved at blive kvalt.

Mest af alt husker jeg min egen frustration, hjælpeløshed og afmagt, mit ønske om at hjælpe og lindre, men ikke at være i stand til det. Her var en patient, der var svær at hjælpe i hendes sidste kamp.

Massiv hjerneskade

Et andet menneske der har prentet sig ind i min hukommelse, er en ung pige på bare 22 år. Hun havde af en uvis grund valgt at springe ud fra 5. sal og pådrog sig dermed en massiv hjerneskade. Familien

havde inden ulykken oplevet pigen som glad og velfungerende og de fandt aldrig årsagen til, hvorfor hun havde forvoldt sig selv skade.

Da jeg passede pigen var hendes udviklingsstadium som et spædbarns, dog uden nogensinde at kunne udvikle sig yderligere. Hun lå der i sin seng, krummet sammen i fosterstilling, gnavede på sine fingre og uden nogen synlig kontakt til omverdenen. Jeg husker at vi i personale gruppen snakkede meget, om det dog ikke var bedre at hun var død.

Man fristes til at tænke, ville det ikke være bedre, om vi havde mulighed for at hjælpe folk i stor smerte til at dø? Er det ikke for meget, at pårørende skal være vidne til så megen smerte?

Aktiv eutanasi forbudt

I Danmark er aktiv eutanasi forbudt; man har som læge ingen ret til at afbryde et andet menneskes liv, man må derimod gerne give nødvendig smertestillende medicin til døende vel vidende, at det kan afkorte dødsprocessen.

Så vidt jeg ved, er det kun i Holland, at det er lovligt at udføre aktiv eutanasi, og jeg kender ikke til, hvilke erfaringer de har.

Jeg ved, at blandt fagfolk i Danmark, særligt blandt modstanderne af aktiv eutanasi, ønsker man at få slettet begrebet passiv eutanasi, idet man i Danmark ikke hjælper folk til at dø, men gør alt for at lindre en ubehagelig og smertefuld død.

Man har også i Danmark lov til at afbryde livsforlængende behandling, hvis patienten eller pårørende ikke ønsker aktiv behandling længere.

Bibelen om eutanasi

Bibelen beretter om kong Saul af Israel. Saul blev alvorligt såret i krig. Da Saul frygtede at blive dræbt eller taget til fange af fjenden, tog han sit sværd og prøvede at dræbe sig selv. Han råbte til en soldat "Kom herhen og giv mig dødsstødet; jeg er i live endnu, men det sortner for mine øjne" (2. Sam. 1:9).

Soldaten opfyldte kongens ønske og dræbte ham. Sandsynligvis for at bevise sin uskyld bragte soldaten det diadem og et armbånd, Saul havde haft på, til David og sagde "Jeg er klar over, at han ikke kunne overleve" (2. Sam. 1:10). Der

var ingen lov dengang, der omhandlede eutanasi, men det forhindrede ikke David i at dømme soldaten til døden.

Måske har hændelsen chokeret tilskuerne, Saul var trods alt skadet og ville næppe overleve, alt dette stod klart for soldaten, da han udførte medlidenhedsdrabet. David var rasende over at nogen havde den frækhed at dræbe Herrens salvede, en konge der var udvalgt af Gud (2. Sam. 1:16).

Noget tyder på, at Bibelen er modstander af aktiv eutanasi, hvad enten det er at stikke et sværd i en konges blødende krop på slagmarken, eller at give folk en stærk dosis medicin så de dør.

Forbudet mod mord i de ti bud gælder logisk nok også mordet på en selv (2. Mosebog 20.13). Aktiv eutanasi strider også i mine øjne imod kærligheden til en selv "Du skal elske din næste som dig selv" (Matthæusevangeliet 22.39).

Medlidenhedsdrab fremstilles i Bibelen i negativt lys; her anses mennesker, der enten har taget deres eget liv eller fået andre til at gøre det, som ulydige. Nogle ville sige, bestemmer mennesker ikke selv over deres krop og deres liv? Bestemmer folk ikke selv, at det er blevet for smerteligt at leve?

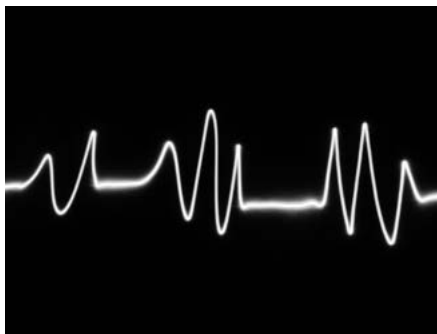
Til det siger Bibelen "Eller ved I ikke, at jeres legeme er et tempel for Helligånden, som er i jer, og som I har fra Gud? I tilhører ikke jer selv, for I blev købt dyrt. Ær derfor Gud med jeres legeme." (1. Korintherbrev 6.19-20).

Passiv eutanasi

At lade nogen dø (passiv eutanasi) er derimod en anden sag. At lade nogen dø, som rent faktisk er døende, kan forsvares; vi bør alle have en erkendelse af, at vi er dødelige, og at vi alle uundgåeligt kommer til at stå der.

At smertedække en døende er kun rimeligt, ingen bør have flere smerter i forbindelse med døden end nødvendigt. Der er heller ingen grund til at foretage en behandling på en patient, der ikke ønsker det, hvis man ved, at det kun er et spørgsmål om tid, før patienten ikke er i live mere.

Skriften taler ikke tydeligt om det at lade nogen dø. Problemerne har også været anderledes i bibelsk tid, da man ikke havde de samme muligheder for at forlænge folks liv ved hjælp af respiratorer, medicinsk behandling eller sondebadning.

Har den moderne teknologi saboteret den måde, Gud giver og tager liv på?

Holder folk kunstigt i live

Netop det, at lægerne er blevet dygtigere, synes at komplicere tingene, fordi mennesker kan holdes i live til næsten det urimelige. Mennesker kan genoplives, selv om de pådrager sig massive hjerne-skader, hvor de får et liv, som vi synes er uværdigt.

Jeg tror, at vi alle ville ønske, at det var så simpelt som Job udtrykker det i Jobs bog 1.21 "nøgen kom jeg ud af moders liv, nøgen vender jeg tilbage! Herren gav, Herren tog, Herrens navn været lovet". Det virker så enkelt. Gud giver liv, Gud tager liv, og der er en grænse mellem de to ting.

Men hvor er grænsen?

Har den moderne teknologi saboteret den måde, Gud giver og tager liv på? Hvis Gud har givet mennesket midler til at opretholde livet, kan det ikke passe, at hans visdom ikke kan følge med.

Hvis han udstyrer mennesket med evnen til at gøre fremskridt og opfinde noget til bedste for livet, vil han også udstyre os med visdom til at tage beslutninger.

Det spørgsmål, der trænger sig på, er: Hvordan skelner man mellem det at sørge for, at mennesket får alt det liv, han eller hun har krav på, og det kunstigt at forlænge dødsprocessen?

Der er ikke nogle enkle svar på dette

spørgsmål, og jeg tror at vi alle vil opleve det kompliceret den dag, vi skal træffe valg på vores pårørendes vegne, men Jakobs brev 1:5 siger "Hvis nogen af jer står tilbage i visdom, skal han bede om at få den af Gud, som giver alle rundhåndet og uden bebrejdelser, og så vil han få den." Gud lover os visdom, hvis vi beder om det.

Nej til aktiv eutanasi

Med alle de muligheder der er for at give en værdig død ved hjælp af smertelindring og omsorg, mener jeg ikke, at aktiv eutanasi skal være en mulighed. Tænk hvis aktiv eutanasi blev lovligt i Danmark.

Jeg tror, at det for mange kunne blive et pres, jeg tror mange kunne fristes til at tænke, at de er en byrde for familie, venner og samfund. Kunne det ikke også blive frygten for det ukendte og smerterne, der ville drive mange syge til at vælge aktiv dødshjælp som en udvej?

Jeg tænker også på stærkt handicappede, hvem skal bestemme, om de har et værdigt liv? Hvad med den 22-år gamle pige jeg passede, er det et værdigt liv at leve som det, man kalder en "grøntsag"?

Hvad med alle de kræftramte, kunne de fristes til at tage imod tilbuddet om aktiv eutanasi, selvom de stadig har lidt tid igen? Eller hvad med dem med diagnosen alzheimer, skulle de også have tilbudet, inden de bliver for demente? Hvor går grænsen?

Det ser måske ud som om, der intet foregår i et menneske, der ligger for døden, eller ligger i koma eller i en alvorligt syg, men Gud kan sagtens fuldføre sit værk i et liv, selv om det ser ud som, der intet sker.

Først i evigheden vil det blive åbenbaret, hvad Han har udrettet. Døden er, hvordan vi end planlægger den, stadig den sidste fjende. Men vi kan gøre det at dø så fredfyldt og afklaret som muligt.

Vi kan faktisk gå gennem døden fredfyldt, måske endda med ophøjet ro.

I Filipperne 1:21 står der "Thi for mig er livet Kristus og døden en vinding".

Med igennem det hele går Jesus ved vores side. Jesus forstår vores smerte og har selv oplevet en smertefuld død. Han forstår vores afmagt og hjælpeløshed, og vi er på ingen måde alene, selv ikke når vi føler, at vi er det.

Mørket sænker sig før krigen

Louis Nielsens kommentar til kapitel 6
"Hvad der skete den nat" i C. S. Lewis'
Narnia-bog "Det Sidste Slag"

Narnia var endnu ganske nyskabt, da en udefra kommende fjendtlig magt forsøgte at trænge ind i det ("Trolldmandens nevø"). Den magt, møder vi under forskellige forklædninger i alle bøgerne, men aldrig sådan, at der er nogen jævnbyrdighed mellem den og Aslan, bøgernes gennemgående og absolutte person.

Narniabøgerne er fortællingen om Aslan; de er Aslans krønike. Selv når han ikke lige er der, og der kan være langt imellem, at han viser sig, er han der alligevel et eller andet sted i baggrunden.

Han er der fra begyndelsen, Kejserens søn fra hinsides havet, den ene og uskabte. Han er frygtindgydende, majestætisk og kraftfuld, men han er absolut god, og godhed defineres ud fra ham.

Narnias univers er ikke dualistisk. Ondskaben er der, og den er en forfærdelig magt, men den har ikke en uafhængig eksistens, den er gammel, fra før Narnias skabelse, men den har en begyndelse, og den får en ende.

Denne bogs tema er Aslans definitive nedkæmpelse af ondskaben og begyndelsen til Aslans eget rige.

Kamp mellem to åndsmagter

Krigen i denne bog er den sidste krig, det sidste slag. Men på det sted i handlingen, vi befinder os i kapitel 6, ved hverken vi eller Narnias venner, at det er det sidste slag. Men beredt på krig og på, at det kan

være den sidste, må Narnias venner altid være. Noget lignende må vi kristne være.

Tirian sover dårligt nok om natten. Kun en lille lur bliver det til. Både han og børnene sover kampberedte, og hvert et vågent øjeblik forbereder man sig og over man sig til krig.

Calormen er i alle de Narniafortællinger, det omtales i, modstykket til Narnia. Det kan derfor ikke undre, at det sidste slag bliver en krig mellem netop de to lande, nej mere end det, de to åndsmagter. Der er tale om de to riger ikke bare i en politisk forstand men i den fundamentalt åndelige forstand, at det ene rige er godhedens rige, det andet ondskabens, det ene lysets rige, det andet mørkets, det ene frihedens rige, det andet trældommens, det ene livets rige, det andet dødens.

Narnias måde at føre krig på er også essentielt forskellig fra Calormens. Alligevel skal Eustace til netop denne krig lære at "håndtere et calormensk sværd", og vore narniske venner er klædt ud og optræder som om de er calormere.

Nogen virkelig identitetssløring er der bestemt ikke tale om. Det, vi nu siger, er sandsynligvis at læse for meget ind i det. Men Kristi venner har Mesterens ord for, at de gerne må være "snu som slanger", men altid skal være "uskyldige som duer". Strategisk kløgt og visdom må vi gerne lægge for dagen, men tilsløre hvem vi virkelig er, hvis ærinde vi går, og for hvis interesser vi kæmper, må vi aldrig. Eustace må for kampens skyld lære at håndtere et calormensk sværd, men calormer bliver

N A R N I A

Det Sidste Slag - del 5

han aldrig.

Narnias gode luft og den gode virkning, den har på indbyggere fra vores verden, er før blevet bemærket. Således også nu. Allerede nu er børnene meget "stærkere, og større og voksne end de havde været, da han mødte dem for første gang blot et par timer forinden". Vores salmebog taler med derom, når den synger om, at Herrens vidnesbyrd "fører til livet, vismænd det gør af vankundige små".

"Da som Gud Faders egne små
i dagetal vi lære
i Åndens kraft at stå og gå
og tale til Guds ære,
opelskes til i manddoms år
som træer i Guds abildgård
velsignet frugt at bære".

Det lille kompagnis første opgave er at sætte enhjørningen Ædelsten fri. Dertil var det nødvendigt at vende tilbage til Staldbakken.

Kristen stridsmand

"En øvet kriger og jæger som Tirian kan altid vågne præcis, når han ønsker det. Så han gik i seng med den hensigt at vågne klokken ni og skød alle bekymringer ud af hovedet og faldt straks i søvn".

Det er karakteristisk for Narniafortællingerne, at de handler meget om kamp og strid og våben. Det er blevet populært igen, at børnelitteratur har dette tema og indhold efter en lang periode med pædagogisk børnelitteratur, hvor eventyr og drabelige slag var absolut tabu.

Små drenge, ja store med, ses ofte i dag med hjelm, skjold og sværd. Men i kirken er det ikke salonfæhig at tale om kamp og strid og krig. Alt handler om bruger-venlighed og dialog. Spørgeskemaer om, hvad "brugerne" ønsker af kirken og gudstjenesten hører med til dagens orden. Og kirken retter ind efter de grafer, som bliver resultatet af disse undersøgelser.

Jesus er modsætningernes mand, og i en meget virkelig og afgørende mening talte han om sine som fredsstiftere, og kristne opfordres til fred og til at ville fred, men Jesus sagde også, at vi ikke skulle tro, han var kommet for at bringe fred, tværtimod, siger han, er han kommet for at bringe

“sværd”.

Og Det Nye Testamente bruger ofte ordet “kamp”, “strid”, “krig” og “sværd” og “våben” som metaforer for både det individuelle kristne liv og for kirkens liv. I Den Danske Salmebog er der ikke mindre end 30 salmer, som handler om kamp. Tidligere generationer af kristne var endnu fortrolige med hvilke metaforer, som passede bedst på den kristne virkelighed.

Krigen giver perspektiv

Men trods krig og trods beredskab til krig kan Tirian skyde alle bekymringer fra sig og straks falde i søvn og lade sig vække i samme sekund hans indre ur fortæller ham, at nu er det tid.

Lewis kendte selv til krig. Han havde oplevet skyttegravene under 1.verdenskrig og også oplevet at blive såret. Og da England gik i krig med Tyskland i 1939, og de mange studerende ved universitetet i Oxford, hvor han dengang var professor, skulle melde sig til de væbnede styrker, trak han det klart op, at livets grundvilkår ikke ændres på grund af krig.

For vi skal alle dø, den eneste forskel på krig og fred er, at vi risikerer at dø før, og at døden trækkes stærkere op for os, når der er krig, men grundlæggende konfronteres vi af den samme virkelighed, dødens og evighedens. Krigen trækker det blot stærkere op for os, og dermed kan den være en velsignelse under forklædning. Hvis vi igen kunne få det budskab ind i kirkens forkyndelse og den bevidsthed vækket mellem kristne ville meget utvivlsomt være vundet. Materialismen, som har bedøvet os alle, ville vise sig som det den er, bedrag, afgudsdyrkelse, en illusion, et “løgneskjul”.

Streng iagttagelse af den nødvendige disciplin er et must i krigstid. Alt for meget står på spil til, at ulydighed kan tolereres, og “forloren tapperhed har ødelagt mange gode slagplaner”. Der bør være højt til loftet i Kristi kirke, og vi skal ikke formes i hinandens billede, men i Kristi. Men vi skal også huske, at når vi repræsenterer kirken og kæmper kirkens kamp, er det ikke vor egen kamp, vi kæmper.

Vort eget selvbillede, egen profilering og trang til praleri må vi lægge til side. Umådelig megen skade forvoldes og mangt et slag tabes, når dette ikke iagttages. Intet mindre end evangeliets sandhed og integritet og Guds ære står på spil her. Kirken tror ikke på hvad som helst, og den har

en grundvold og et ankerpunkt, og den sejrer kun, så længe den bekender sig til det, holder fast ved det og kæmper for det.

“Så lad os drage af sted i Aslans navn”. Det navn er den ene og afgørende forskel.

Lys på vejen

Igen og igen har vi afvist ideen om, at Narniabøgerne bevidst er skrevet som allegorier. På den anden side er associationerne til Bibelen og til den kristne erfaring talrige og ikke til at komme udenom, for nogle, som for nærværende forfatter måske mere end for andre.

Med risiko for at trætte mine læsere spørger jeg, om det er tilfældigt og kun fortællestof, at Lewis her beretter om Narnias stjernehimmel og gør specielt meget ud af at fortælle os, at den narniske nordstjerne er klarere end den nordligste stjerne i vores verden og bærer navnet “Spydspidsen”?

Ligesom luften i Narnia gør underværker, er det også som om, lyset er klarere her. Og klarere lys er netop, hvad vore venner har brug for både for at orientere sig, finde vejen og vide, at den er den rigtige.

Det Nye Testamente fortæller os, at vi også har sådan en ledestjerne (2 Pet 1:19-21). Spydspidsen lyser klarest. Men de må også gennem et terræn, hvor de ikke kan se Spydspidsen. Så er det godt at være fortrolig med alle de andre narniske stjerner, der kan vise vej. Fortrolighed med bibel, bekendelse, bøn og kristent liv og erfaring er en væsentlig ting for at finde vej, især når det er mørkt. Og det er det på stridens og kampens dag.

Glædesløsheden breder sig

Skoven, de vandrer igennem, er stille, alt for stille. Der burde have været mange flere lyde fra et sitrende, glad, gemytligt og foretagsomt liv. Dødens stilhed har lagt sig over det hele land og det hele landskab. Kristne bliver ofte beskyldt for at være lyseslukkere. Som om vi skulle være imod liv, livsudfoldelse, latter, glæde. Hvor kommer det indtryk fra? Det kommer ikke fra Jesus Kristus og hans evangelium.

Det er ikke Det Nye Jerusalem, som ser sådan ud. Derimod lader det sig udmærket forbinde med mange andre religioner, ideologier, politiske systemer og ismer.

En glædesløshed sænker sig over sam-

fund og menneskeliv i disse dage. Alt er blevet farligt, det meste af det, vi kan li’ og synes om, ser man helst forbudt, de løftede pegefingre og den idelige moraliseren og fældens dom ser man alle steder.

Men det hidrører ikke fra kristendommen, og det er bestemt ikke forstadiet til en vækkelse, tværtimod er det ligesom, at en forpost af helvede allerede er begyndt at brede sig over det ganske land: “Men der hørtes ikke en lyd: mørket og angsten havde sænket sig over Narnia”.

Nye problemer forude

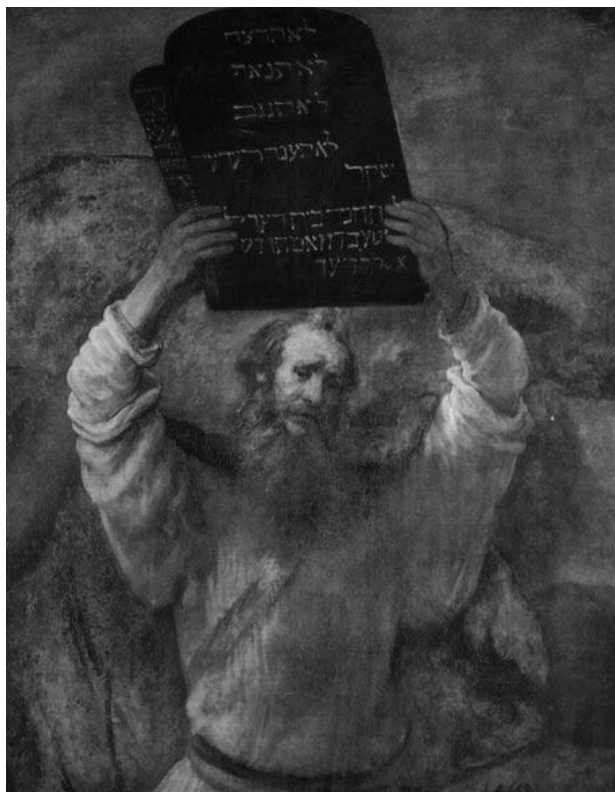
Omsider er de fremme ved målet. Og overraskelsesangrebet er tydeligvis Tirians strategi. Og at få det til at se ud som om han er calormer er strategien til sidste sekund. Et øjeblik efter står det lysende klart, ikke mindst i behandlingen af den overvundne soldat, at Tirian er alt andet end calormer, men ægte narnier: “Jeg er ked af, at jeg har behandlet dig sådan,” sagde Tirian til soldaten. “Men jeg havde intet valg. Hvis vi skulle mødes igen, håber jeg, jeg kan gøre dig en bedre tjeneste. Nu, Ædelsten - lad os se at komme væk.”

Tirian havde tidligere i døgnet kunnet lægge bekymringerne fra sig. Nu var de der, ikke blot en, men flere, som det ofte er. Og rådvildheden fulgte med. Missionen at befri enhjørningen var lykkedes perfekt, men andre problemer meldte sig. Livet er sådan indrettet, at meget sjældent får vi lov til at nyde en sejr ret længe.

Jill var blevet borte, og hun var en del af fornævnte bekymringer. Men pludselig er hun der igen og ikke alene. Hun havde en med sig. Ham. Men hvilken “ham”? Æslet Pusle, den falske løve, den falske Aslan. Abens triumfkort og undertrykkelsesmiddel.

Herefter skulle alt være nemt: “Vi har dette æsel at vise dem (Dværgene som kom nærmere). Lad dem se det væsen, de har frygtet og bøjet sig i støvet for. Vi kan vise dem sandheden bag abens nedrige komplot. Hans hemmelighed er blevet afsløret. Strømmen er vendt. I morgen vil vi hænge aben i det højeste træ i Narnia. Ikke mere hvirken og lusken og mummespil. Hvor er disse brave dværge? Vi har gode nyheder til dem”.

Sådan tror i hvert fald Tirian, og hvem ville tro anderledes? Næste kapitel viser, at helt, som vi tror og venter, går det ikke altid.

De Ti Bud

et liv i frihed

Gud talte alle disse ord: "Jeg er Herren din Gud, som førte dig ud af Egypten, af trællehuset". 2. Mosebog 20:1

Af Carsten Thomsen

De to stentavler, som Moses bragte ned fra Sinais bjerg efter mødet med Herren, står stadig centralt i den bibelske åbenbaring af Guds karakter og hans vilje med mennesker.

De ti bud blev givet specielt til Israel under den gamle pagt, men som kristne under den nye pagt erkender vi, at vi ikke kan stå relativt overfor de ti ord, som er indridset i sten med selveste Guds finger. Både profeterne, Jesus og apostlene forholder sig konkret til dem, som normerne for Guds moralske og etiske orden.

Budene er så universelle i deres karakter, at stort set alle mennesker finder budene - især i forholdet til næsten - indlysende og sande, og de har haft en enorm indflydelse i den vestlige civilisation, og selvfølgelig især i kirkens histo-

rie. Her er Dekalogen blevet flittigt brugt i oplæringen af kristne, fx i Luthers *Lille Katekismus* og Store *Katekismus*, i Calvins systematiske teologi *Institutes of Religion* eller som grundlaget for udarbejdelsen af en kristen etik, som fx Aksel Valen-Senstads glimrende bog *Kristen Etik*.

Dekalogen er hovedoverskrifter, som fremstiller prioriteterne og det bibelske mønster, som alle mennesker er kaldet til at leve deres liv efter. Først i vort forhold til Gud og dernæst i forholdet til medmennesket.

Først frelse - så lov

Dekalogen må først og fremmest ses som en del af Guds frelseshistorie. Den blev givet til det jødiske folk som grundlaget for Guds pagt med Israel, efter at Gud havde ført jøderne ud af slaveriet i Eryp-

ten. Så før den store Lovgiver på Sinai taler inde fra ilden og udråber de ti ord til Israel, så har folket oplevet ham som den store Befrier.

Før folket fik loven, stod de allerede i et forhold til Herren og havde erfaret hans kærlighed. Loven var en gave fra Guds nådige hånd. Det var ikke et middel til blive tilgivet. De troende under den gamle pagt blev ikke frelst, fordi de overholdt loven, men fordi de i tro, tilid og ydmyghed overgav sig til Gud og hans frelsesgerning og åbenbaring, som den kom til udtryk i tiden før Kristus. De håbede og ventede med længsel på at se Guds løfter opfyldt. Davids indstilling var den, som Gud søgte og anerkendte, ja, som altid søger: "Mit offer, Gud, er en sønderbrudt ånd, et sønderbrudt og sønderknust hjerte afviser du ikke, Gud. (Salme 51:19).

Så det er ikke en despot, der taler fra et røgfylt bjerg, men en Befrier, der ønsker at Hans folk skal blive ved med

at være frie og som ikke ønsker, at folket igen skal ende i fangenskab. Som er besluttet på at bevare folket midt blandt fjender og igennem dette folk at bringe velsignelse til hele verden. Ser vi kun røg, torden og lyn og tænker vi kun på loven som en stram og streng spændetrøje, så går vi fejl i byen. I forgrunden står ikke lovens strength som en moralistisk eller legalistisk vej til frelse, men kaldet til frihed, Det bliver gentaget igen og igen i Det Gamle Testamente.

Israel skal lytte til Guds love, gentage dem og huske dem, følge og adlyde dem, holde fast ved dem - og det vil resultere i, at de vil "leve". At de vil blive ved med at være frie, få fred og et langt liv. Og modsat, hvis de forkaster Herrens bud, så vil de ikke finde fred. (Læs især 5. Mos. kap. 4 og 28-30)

Guds manual

Gud er vor Skaber - derfor er han også den perfekte til at være Lovgiver, for han kender os ud og ind og ved, hvad der er til vort bedste. Dekalogen er en meget grundlæggende del af Guds manual for livet levet Coram Deo, Foran Guds ansigt. Heri fortæller Skaberen, hvordan vi bedst fungerer i den skabte orden.

Når vi ignorerer eller overtræder Guds bud, så ødelægger vi noget grundlæggende i os selv. Guds lov er ikke noget, som tilfældigt er sammenstrøket ud af ingenting, fordi Gud ikke havde noget bedre at foretage sig end at plage Israel. Nej, den fremstår ud af Gud selv og åbenbarer Hans egen karakter. I loven tegner Gud et selvportræt. Du må ikke vidne falsk mod din næste. Hvorfor ikke? Fordi Gud ikke gør det. Fordi han taler sandt. Fordi der ikke er løgn i ham, der er vejen, sandheden og livet. Fordi hans ord og løfter står fast. "Du må ikke stjæle". Hvorfor ikke? Fordi Gud er giveren af alle gode gaver. Fordi han er forsynets og velsignelsens Gud, og ved, hvad vi har behov for.

Det er værd at bide mærke i hyldesten til Herrens lov - eller Guds undervisning og oplæring generelt - i Salme 19 og 119, som giver et indblik i lovens hensigt og natur som en velsignelse til folket, bud, der giver indsigt, visdom, vejledning, trøst og opmuntring.

Dekalogen er hovedoverskrifter, som fremstiller det bibelske mønster, som alle mennesker er kaldet til at leve deres liv efter.

Ti bud på frihed

I de første tre bud ønsker Gud at beskytte os ved, at vore liv bliver forankret solidt hos ham alene, fordi han alene er Kilden til et velsignet og lykkeligt liv. Al åndelig velsignelse flyder fra ham. Vi er skabt af ham og til at have fællesskab med ham. Ved at knytte sig til ham erfarer vi det, vi var skabt til. Han advarer os mod vores hang til afguder, som jo netop altid fører os bort fra Gud.

Det fjerde bud fortæller os noget grundlæggende sandt om vores plads i naturens orden. Seks plus én dag er indgraveret i vor menneskelige natur. Vi fungerer bedst i en sabbatsrytme. Gud kalder os ud af rotteræset, ud af et neurotisk, hektisk forbugersamfund for at give os tid til at takke og meditere over Kilden til vort liv og frelse.

Med det femte til det niende bud ønsker Gud at værne og udvikle vort forhold til medmennesket og samfundet generelt. Budet om at ære sin far og mor fortæller os, at anarki, kaos og opløsning vil råde, hvis der ingen respekt mere er overfor myndighederne, både i hjemmet, i kirken og i samfundet. Gud ønsker også at værne om vores nabos ægteskab og familie, om hans ejendele og ry og rygte. At bryde disse bud vil betyde at vores liv og samfundslivet generelt ikke vil kunne udfolde sig, som Gud ønsker det.

Det tiende bud ligesom opsummerer det hele ved at pege mod hjertets indre begær. Misundelsen, vi så hurtigt nærer mod næsten, utilfredsheden over vor egen livssituation sat op imod andres,

vrede mod Gud selv. Dette får os til at gribe efter ting, som ikke er vores, og som ikke vil bringe os lykke og glæde. Gud ønsker i stedet at plante nøjsomhedens sæd i vort hjerte, så vi - mætte i ham - kan sige "Herren er min hyrde, mig skal intet fattes".

Langt fra de ti bud

Men ser vi dette liv efter Guds vilje - i vort eget liv? I kirken? I samfundet generelt? Hvilke følger får det for et samfund, der har løsrevet sig selv fra Skaberen og Frelseren og istedet bliver afhængige af tørre brønde, der ikke giver liv? Hvilke resultater får det, når vi forsøger at presse så meget underholdning, fritidsaktiviteter og arbejde ind i hver dag, at alt flyder sammen til en stor pærevælling af stress og jag, uden at vi stopper op for at reflektere over livet? Hvilke konsekvenser har det for et samfund, der ikke ønsker at beskytte det svage og forsvarsløse foster - ja, hvor vores respekt for de fattige og nødlidende nærmest kun forbliver en tilfældig eftertanke i ny og næ?

Hvilke konsekvenser har det, når der ikke sættes alt ind på at bevare ægteskabets bånd, men de fleste i stedet nærmest finder det naturligt at bryde det og endda møder så udbredt forståelse, ja anerkendelse og respekt. Hvilken pris må vi betale, når vi, sammen med medierne, skadefro finder så dyb tilfredsstillelse i at se skallen pillet af politikere og af kendte eller mere uskyldige "ofre", så deres gode ry og rygte bliver ødelagt for altid? Vi tåler ingen helte eller forbilleder mere. Ja, selv vores nærmeste har vi svært ved at unde større opmærksomhed end vi selv. Hvad bliver overskriften på vores liv, hvis vi bliver ved med at begære og altid finder græsset grønnere et andet sted, så vi aldrig slår dybe rødder hos Gud og så sjældent finder virkelig hvile og trøst og tilfredshed hos Jesus?

De ti bud bliver med disse indledende spørgsmål også et spejl, som vi kan holde os selv og samfundet op imod, hvor vi kan se os selv, som vi virkelig er. Her bliver vi afsløret, ligesom Israel blev afsløret. Og det gælder også os. Sat op imod vore liv som syndere, mod stenhjertet, så antager loven et strengt ansigt. Den optugter os til at se vores afmægtighed.

Vi står virkelig med et problem. Hvis Gud i Dekalogen åbenbarer hvem Han er, og hvordan vi skal indrette vores liv

efter Hans vilje, og vi så alligevel ikke formår at leve i den sandhed, hvad skal der så ske med os?

Ja, som Gud kom Israel til hjælp og befriede dem ud af slaveriet i Egypten, så kommer Gud os nu til hjælp med en langt større forløsning - nemlig i sin Søn, verdens frelser og forsoner.

Gud selv stiger ned af Sinais bjerg og bliver født ind i denne verden under loven, som et menneske. Tre ting gør han, som får afgørende betydning i vort forhold til loven. Han frelser os, han giver os sin Ånd, og tolker loven for os.

Han frelser

Loven, som den blev givet på Sinai, var ikke nogen ideel ordning. Som et generelt udtryk for Guds vilje er den hellig, retfærdig og god, men som den står på stentavler peger den som resten af Det gamle Testamente også frem mod Jesus Kristus og det rige, som han introducerede. Jesus kom ikke for at nedbryde loven men for at opfylde den i den forstand, at han selv var det mål, som det pegede frem imod.

Jesus opfylder stedfortrædende loven for os med sit syndfrie liv, og derfor har loven heller ikke nogen fordømmende magt over os. Den angrende lovbryder bliver nu tilgivet af Lovgiveren. Lovens tyngende krav løftes af os, når vi findes i Kristus og han bliver vort liv og frelse. Han genopretter forholdet til os.

Han giver ånden

Men her stopper Jesu Kristi gerning ikke. For Han sætter os i stand til at adlyde ham og følge hans bud. Han ånder sit liv ind i os, vi får Den Hellige Ånd. De vidunderlige ord i Rom. 8:3-4 vil nu blive en realitet:

Det, som loven ikke kunne, fordi den kom til kort på grund af kødet, det gjorde Gud: Han sendte sin egen søn i syndigt køds lighed og for syndens skyld og fordømte dermed synden i kødet, for at lovens krav skulle opfyldes i os, som ikke lever i lydighed mod kødet, men i lydighed mod Ånden.

Guds ånd kommer til os for at sætte os i stand til at leve det liv, som Herren har skabt os til, og som blandt andet Dekalogen beskriver. Så ikke længere skal loven skrives på dørstolperne og portene, ikke længere skal de sættes fast på panden og

Målet for en kristen er
at blive den type per-
son fra hvem
lovens gerninger
naturligt flyder
Dallas Willard

håndleddene (5. Mos. 6:8-9).

Der skal komme dage, siger Herren, da jeg slutter en ny pagt med Israels hus og med Judas hus, en pagt, der ikke er som den, jeg sluttede med deres fædre, den dag jeg tog dem ved hånden og førte dem ud af Egypten. De brød min pagt, skønt det var mig, der var deres herre, siger Herren. Men sådan er den pagt, jeg vil slutte med Israels hus, når de dage kommer, siger Herren: Jeg lægger min lov i deres indre og skriver den i deres hjerte. Jeg vil være deres Gud, og de skal være mit folk. (Jer. 31:31-33)

Jesus ønsker at ændre os indefra ved at skrive loven på vore hjerter i stedet for ydre krav, der kommer i form af Dekalogen skrevet på stentavler. "Det er nu lovens ideal og længsel at blive en indre lov skrevet på menneskets hjerte". (Kristen Etik, Bibelskolens 5. seminar).

Denne længsel fik loven helt tilfredsstillt i Jesus Kristus, og det vil den også blive helt og fuldt i os, når Guds-riget bryder fuldstændigt igennem ved tidernes ende. Ja, Himmeriget er allerede i gang med at indtage verden. Vi vil aldrig i dette liv nå den perfektion, som Jesus forkyn-der om i Bjergprædiken. Vi lever i et spændingsfelt mellem Riget, der er ved at indtage verden og den fuldstændige overtagelse. Men vi kan allerede nu trække på Rigets ressourcer for at opfylde Jesu krav og lovens hensigt og mening, men der vil altid ligge foran os en dybere og højere retfærdighed, som venter på at blive praktiseret. Derfor bliver budene også samtidig til løfter for

de kristne. For vi lever i håbet om en dag, da vi ikke skal have andre guder end Den Treenige Gud. Hvor vi vil elske Jesus med hele vort hjerte, sjæl og styrke.

Målet for en kristen er med Dallas Willards ord at "blive den type person fra hvem lovens gerninger naturligt flyder". Budene betyder ikke bare, at vi regelret skal overholde "gør ikke" eller "gør dette", men at vi bliver den helhjertede person, som instinktivt med glæde "gør det" eller "ikke gør det".

Der er altid en fare ved en liste med ydre bud og regler, nemlig at vi kommer til at opfatte budene som noget statisk, der kan tilegnes i enhver situation, som vi kan bruge til at få konkrete svar på alle livets spørgsmål, men hvor vi samtidig nedtoner eller helt glemmer motiverne, formålet og ånden, som vi handler i.

Her starter legalismen, som vi ser det i sin yderste konsekvens i farisæismens lovtrældom, hvor de lærde for at beskytte loven tilføjede en masse andre forskrifter, som kortlagde livet i alle mulige små detaljer - og de forestillede sig, at de ved ihærdighed og knofedt kunne overholde loven til punkt og prikke.

Radikale bud

Ved en overfladisk læsning af de ti bud kunne vi jo hastigt krydse et par stykker af. Jeg laver ingen gudebilleder, jeg slår ikke ihjel, og jeg respekterer da mine forældre. Og vi har lynhurtigt reduceret Guds etiske krav til vores egne begrænsede idealer, og vi er næsten lige ved at nikke samstemmende med den rige mand, der uden at rødme forkyn-der, at han har overholdt det hele fra sin ungdom af.

Men Jesus lader os ikke slippe så nemt. Han fremhæver nemlig de indre retfærdige holdninger, der skal ligge bag ved og styre vore ydre retfærdige gerninger. Uden de er til stede er det ikke sand retfærdighed. Og dermed er han med til at afsløre al vores hyklery og skuespil.

"Du må ikke begå drab" - ok, siger Jesus, det kan godt være, at du ikke har slået nogen ihjel - men du har alligevel brudt dette bud, hvis du kalder din bror for en idiot.

Jesus koger desuden budene ned ved at fokusere på sindelaget som det centrale (Fil. 2:5). Alle bud, love, forskrifter og befalinger flyder i realiteten ud af de to store bud: "Du skal elske Herren din

Gud af hele dit hjerte og af hele din sjæl og af hele dit sind”....og “du skal elske din næste som dig selv. På de to bud hviler hele loven og profeterne.” (Matt. 22:37-40, se også Mark. 12:28:34, Luk. 10:25-28). Det er et nyt bud, men ikke med et helt nyt indhold. Jesus henviser nemlig til to bud, der allerede fandtes i Det Gamle Testamente (5. Mos. 6:5 og 3. Mos. 19:18). Det dobbelte Kærlighedsbud integrerer alle de andre bud - ja, hele loven. Det er den nye befaling, Guds riges nye lov, essensen af kristen livsførelse og kristen etik. (se også Rom. 13:9, 1. Kor. 16:14, Gal. 5:14, Ef. 5:2, Jak. 2:8, 1. Pet. 3:8-12, 1. Joh. 4:7-10).

Dekalogen kan ses som en mere konkret udvidelse af Det dobbelte Kærlighedsbud: Først kærlighed til Gud (budene et til fire) og kærlighed til næsten (budene 5-10). De ti bud indeholder samme universelle principper,

selvom Dekalogen samtidig specificerer disse principper til Israel, og vi derfor må læse dem i den kontekst.

Vi må ikke glemme, at Dekalogen tjente nogle helt specifikke frelseshistoriske formål under den gamle pagt, og det vil også få indflydelse på vores tolkning af dem, især omkring sabbats-budet. Taler vi om Guds evige lov, som gælder for alle til alle tider, så finder vi den udtrykt og opsummeret i Dekalogen. Men den er også udtrykt andre steder i Moseloven, i Kristi lov (1. Kor. 9:21, Gal. 6:2) og i naturloven (Rom. 2:12-16).

Budene i Dekalogen tages op i Det nye Testamente, men de tjener en anden funktion, end de gjorde, da de blev udtrykt under den gamle pagt. Dette må siges, så vi ikke ophøjer Dekalogen for meget på bekostning af resten af Guds ord. De ti bud er en meget bred opsummering og er næsten udelukkende nega-

tive formuleringer, der primært peger på, hvad vi ikke skal gøre. De lægger vægt på nogle ydre handlinger, mens de siger meget lidt om de indre motiver, hjertets indstilling og de dyder, som Jesus pointerede i Bjergprædikenen. Skal vi lukke op for den rigdom og den dybde, som ligger implicit i budene, så må de læses i konteksten af Jesu opfyldelse af dem i sit liv og hans fokus på hjertets indstilling. Ja, de må tolkes i lyset af hele Skriften.

Set i lyset af alt dette, så vil Dekalogen dermed ikke blive et symbol på det mosaiske som et lovisk system. “Der er derimod tale om, at dekalogen i lyset af Det Nye Testamente og evangeliet er en åbenbaring af Guds vilje med hensyn til de grundlæggende forhold, som sammenfattes i kærlighedsbudet. Dekalogen giver i lyset af NT indhold og mening til kærlighedsbudet” (Aksel Valen-Sendstad i *Kristen Etik*).

Stevenson: Dr. Jekyll og Mr. Hyde (1886)

KLASSIKER

Af Carsten Thomsen

Hjertet er det mest bedrageriske af alt, det er uhelbredeligt, hvem kan gennemskue det? (Jer. 17:9)

Robert Louis Stevensons mareridtsagtige fabel *Dr. Jekyll og Mr. Hyde* handler om kampen mellem det gode og det onde i mennesket. Det er en symbolladet thriller om selve menneskets natur.

Hvem er vi i grunden?

Den respekterede og ansete læge og forsker Dr. Jekyll funderer over dette grundlæggende spørgsmål. Han er på den ene side stemt mod de dyder, der former og modner hans karakter. Han er en retskaffen person, og der er ingen plet at sætte på ham i hans omgang med sine medmennesker i det viktorianske miljø, som fortællingen foregår i, med dens klare etiketter for anstændig optræden.

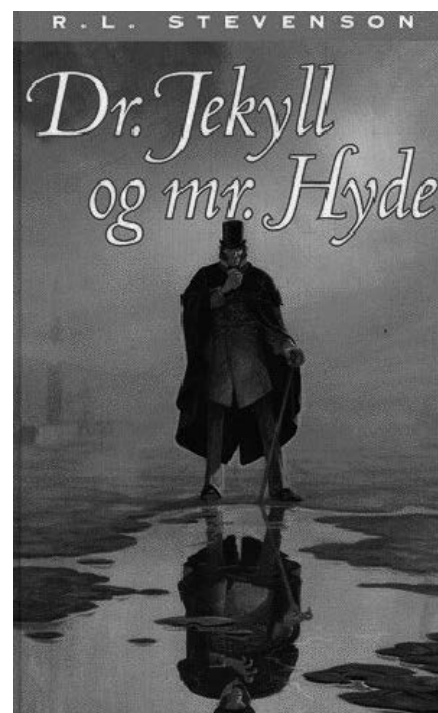
På den anden side mærker han dragningen mod de mørkere sider i sinnet. Selvom han søger at undertrykke og ignorere begæret, dukker det hele tiden op igen.

Jeg hengav mig med lige brændende iver til begge de to polære modsætninger i mig. Jeg var ikke mere mig selv, når jeg boltrede mig i mine udsævelser, end når jeg...beredvilligt anstrengte mig for at lindre mine patienters sorger og lidelser.

Dr. Jekyll former den teori, at han i virkeligheden ikke kun er ét - men to selvstændige væsener, der hver især kæmper om at få overtaget. Kunne han blot i sit laboratorium blande en mikstur, som ville adskille disse to sider i ham selv, ville problemet være løst:

Det onde i os kunne vandre sin dunkle vej alene uden at være belemret med sin mere værdifulde tvillingebroders høje stræben og bitre, nytteløse anger. Og det gode kunne til gengæld frit og frejdigt følge sin stolte sti mod stjernerne, kunne udrette alt det skønne, hvori det fandt styrke og velsignelse, og behøvede ikke mere at være udsat for den skam og skændsel, for den stadigt gentagne sonebod, som det ellers måtte udstå for sin lavsindede, artsfremmede og fjendtlige modparts skyld.

Som tænkt, så gjort. Om dagen er han

nu den venlige Dr. Jekyll, og når han nedsvælger sin djævelske drik, forvandler han sig til det krumryggede monster af et menneske, Mr. Hyde, der i nattens mulm og mørke skaber skræk og rædsel i Londons små gyder. Han beskriver selv denne onde side i sig:

Jeg vidste på en prik, lige fra det første nu af denne min nye tilværelse, at jeg var blevet ond. Tidobbelt ond. En livegen træl af den ondskab, der udgjorde selve mit jeg. Og tanken derom henrykte og henrev mig som en fyrig vin.

Det, der starter som et kontrolleret eksperiment, tager overhånd. De "glæder", som Dr. Jekyll før har givet efter for, bliver nu i Mr. Hydes skikkelse forværret.

Nu, hvor det var Edward Hyde, der hengav sig til dem, begyndte de rask at forværres og at blive af rent ud uhyggelig eller endog af uhyrlig art. Når jeg vendte hjem fra disse vilde togter, faldt jeg ofte i forbløffelse over min stedfortræders totale mangel på moral. Denne "slægtning" af mig, som jeg selv havde kaldt frem fra min sjæls dybder og sendt ud for at muntre sig af hjertens lyst, var et væsen, der indtil sidste fiber kun bestod af ondskab og nederdrægtighed. Hver tanke og hver handling hos ham drejede sig kun om hans eget kære jeg.

Under en af sine forvandlinger begår Mr. Hyde et bestialsk mord og bliver selvfølgelig eftersøgt. Da Dr. Jekyll erfarer, hvad han har gjort, lover han over for sig selv, at Mr. Hyde for bestandig må begraves og aldrig mere kaldes frem. Men begær, når det får frie tøjler, skaber afhængighed, og det må den plagede læge erfare.

Vildddyret, dybt derinde i mig, lå ligesom og slikkede forsultent på de magre minder, det havde at gøre sig til gode med. Og mit åndelige jeg lovede dødsigt bestandig bod og bedring uden dog i øjeblikket at have kræfter til straks at omsætte disse løfter i handling.

Han forvandler sig nu til Mr. Hyde - selv uden at tage medicinen.

Det, som han håbede ville adskille og rense ham fra det onde, giver bagslag. Han har nu fuldstændig mistet kontrollen, og Dr. Jekyll er kun en skygge af sig selv - regeret af sit alter ego, Mr. Hyde. Jekyll indser i et af sine sidste klare øjeblikke, at den eneste udvej er selvmordet, så Hyde kan udryddes og ikke skabe mere ravage.

I romanen bliver Jekylls og hans flirten med det undertrykte driftsliv sat op imod to andre personer. Lægen og venen Dr.

Mennesket er hverken dyr eller engel. Hverkendjævel eller Gud. Men der er træk af begge ting i os.

Lanyon, og så overretssagføreren Utterson. Begge repræsenterer i divergerende grad victorianismen med dens kølige, rationelle og fornuftsbetingedes tilgang til livet. Civilisationens forsvarer mod det mere primitive hedenskab og menneskets "vilde" natur.

Hverken dyr eller engel

Robert Louis Stevenson, der nok er mest kendt for romanen *Skatteøen*, skrev *Dr. Jekyll og Mr. Hyde* i begyndelsen af sit forfatterskab i 1886, og den gav det unge forfattergeni hurtigt anerkendelse.

Stevenson voksede op i et hjem præget af puritanisme og reformert teologi - og selvom han var uenig i den, så har det sat sine spor i ham og er nok en af grundene til, at han så skarpt og indsigtfuldt har kunnet skrive om menneskets forkrøblede vilje - eller "total depravity", som calvinisterne udtrykker det. Romanen flyder da også over med bibelsk sprog og referencer.

Stevenson var også som så mange andre i sin samtid fascineret af Darwins teorier om mennesket udvikling fra aberne. Er mennesket i bund og grund kun et dyr, som har tæmmet og bragt sine grundlæggende instinkter under kontrol via samvittighed, civilisation og samfund? Og i så fald, hvordan forklarer vi så menneskets bevidsthed om både pligt og skyld og behov for soning for synd?

I en bibelsk forståelse er mennesket hverken dyr eller engel. Hverken djævel eller Gud. Men der er træk af begge ting i os. Francis Schaeffer har beskrevet mennesket som "A Glorious Ruin" - på en gang "kronet med herlighed og ære", skabt i

Guds billede, og dermed også mere end blot et umælende dyr, men desuden en ruin - et faldent menneske, surret fast i synd og fordærv.

Stevenson skriver i et brev til en ven, at emnet for romanen egentlig er det ældgamle problem med "krigen i lemmerne" (Jakob 4:1).

Det er et grundlæggende menneskeligt problem. Hvordan vi kan lægge bånd på begær og lyster. I Romerbrevet kapitel 7 råber en fortvivlet Paulus: "Jeg elendige menneske! Hvem skal fri mig fra dette dødsens legeme?". I en refleksion over sit bedrageriske hjerte og sin kraftsløse vilje, konkluderer han.

"Viljen har jeg, men udføre det gode kan jeg ikke. For det gode, som jeg vil, det gør jeg ikke, men det onde, som jeg ikke vil, det gør jeg" (v. 18 og 19).

Kan vi få bugt med vreden ved at udtrykke den? Eller er det ikke ofte sådan, at jo mere rum vi giver for vreden, jo større bliver den? Små uskyldige laster kan langsomt blive til store problemer for os.

Jo mere rum vi giver vore lyster, og jo mere løsslupne vi bliver over for vort begær, jo mere vanedannende bliver de - og jo mere afhængige bliver vi.

Dr. Jekyll troede, at han kunne få bugt med sin onde natur ved at lade den komme til udtryk - men Mr. Hyde var ikke underdanig, men voksede sig stor og stærk og mægtig. Og pludselig var det ikke nok med at blive sluppet løs en gang om ugen, eller to gange. Nu måtte trylledrikken tages hver aften. Og da han så sig i spejlet var det ikke den rare blide Jekyll, som tonede frem, men Mr. Hydes groteske træk.

I en forstand har Stevenson ret. Døden er den eneste udvej, hvis vi skal slippe af med Mr. Hyde. Løsningen er dog ikke selvmord, men den død, som skete, da Jesus tog vor skyld og synd på korset. Sat i en kristen kontekst var det vor gamle Adam, Mr. Hyde, som blev lagt i Jesus og korsfæstet med Ham.

Det er den vej, som Bibelen anviser. Et liv, hvor Guds ånd får mere rum i det indre, og hvor Mr. Hyde langsomt viger pladsen og mister sin magt.

Paulus konkluderer også på sit spørgsmål i Romerbrevet 7: Hvem skal fri mig fra dette dødsens legeme? *Men Gud ske tak ved Jesus Kristus, vor Herre!*

Livsstil og værdier

modeord, der blænder

Livsstil og værdier er et par af de moderne ord, som vi møder oftere og oftere. Men det er også ord, vi ikke bør lade os narre af - de er ofte distanceblændere.

Vi kan ligefrem sige, at det er blevet et modelune at have en livsstil og have værdier, og har man det, bryster man sig også af det. Alle vil vi helst hæve os over gennemsnittet, og ingen skam vil være større end, hvis nogen skulle kalde os "taber" eller bare ved deres kropssprog signalere, at sådan tænker de om os.

Igen og igen bliver vi opfordret til at måle os og placere os på en skala fra 1-10. Og vores selvtillid får et afgjort hug, hvis vi ikke opnår mindst 8, men helst 10. I Politiken for den 14.maj står en tankeprovokerende lille artikel. Slutordene i den artikel lyder:

"Et liv til et 10-tal er jo ikke noget, man får forærende. Det kræver hårdt arbejde med såvel væggtabeller som andre emner/områder i dit liv. For at skabe et overblik kan jeg anbefale dig at lave lister over alt det, der bliver fuldstændig meningsløst, når først du har fået liv / død ind i en af parenteserne på karakterskalaen. Du vil sikkert blive overrasket over, hvor lidt der er tilbage. Start evt. med at smide fornuften over bord. Den får du alligevel ikke brug for" (Christian Bundegaard).

Af Louis Nielsen

Der er noget, der minder om Prædikerens i disse ord. Eller om Kingos gentagne omkvæd i salmen "Far, verden, far vel" (Salmebogen nr 525; Den Nye Salmebog nr 615): "*Forfølgelighed!*".

Læs selv salmen; den er virkelig god at få forstand af, eller læs Salme 90 i Salmernes Bog i Bibelen eller Esajas 40:6-8, eller 1 Tim 6:7. De er virkelig øjenåbnere. Facader og påtaget glans og skabagtighed - kald det hvad du vil - falder nådesløst for den krasse virkelighedsforståelse, disse vers bæres af.

Prestige og eksponering

Hvorfor er det så vigtigt for os at måle os på andre, og hvorfor er det så afgørende at udsende signalet, at man behersker situationen og ikke er underlagt den?

Hvorfor er der f.eks. prestige i den ene dag at have en mobiltelefon og altid have den tændt, for den næste dag at lade signalværdien være den modsatte: at man har overskud til at slukke for samme telefon?

Hvorfor vil man så gerne "være på", udsætte sig for eksponering, og den ikke ubetydelige risiko, som er forbunden med en sådan? Tænk på popstar Jons

skæbne. Eller på den skæbne, som overgik en af deltagerne i TV-serien "Livet er fedt".

Hvorfor er der så stor en søgning til ekstrem-sport og hvorfor risikerer unge mennesker liv og lemmer ved at dyrke dødsensfarlige lege som f.eks. trainsurfing?

Hvorfor stiller man op i endeløse konkurrencer som "Stjerne for en aften", "Vild med dans" eller "Scenen er din" og slubrer dommernes hylderst om, hvor "fantastisk god man er", og hvor langt man kan komme, i sig og synes ligefrem at tro på det som den skinbarlige sandhed, selvom enhver, der har den mindste form for selvironi, selvdistance eller selvkritik, vil tage det ikke alene med et gran salt, men også med en sund latter.

Selvhøjtideligheden i medierne og i det offentlige rum er næsten ikke til at bære, og det bliver ikke bedre af, at den ligefrem vokser proportionalt med, hvor ligegyldig den ting er, man fører sig frem med.

Menneskelighed udviskes

Vi er virkelig i fare; mere og mere udviskes vor menneskelighed, mere og mere bliver vi stereotyper og dårlige kopier af andre; børn får ikke lov til at være børn og ældre ikke lov til at være ældre, rød-

derne bliver ikke sat, historien udviskes, det prøvede udviskes og flygtigheden og forbrug - og smid væk kulturen - breder sig over det hele landskab.

Vi er en generation på flugt, på flugt fra Gud, på flugt fra sandheden, på flugt fra døden, på flugt fra virkeligheden, på flugt fra andre, på flugt fra os selv.

En slægt som på mange måder kan sammenlignes med slægten i Israel op til det assyriske eksil, som Esajas (22:12-13; 28:1-19) og Amos (Amos 4:1-3; 6:3-8) med dyb smerte men også bidende ironi skildrer, eller op til det babyloniske eksil, som Jeremias og Ezekiel med ikke mindre smerte men også med samme ironi går i rette med.

At kunne få sig en latter over sig selv og få lov til at rive masken af sig selv og være den, man virkelig er, kan være det første skridt hen imod helbredelse. At bede om "salve til at salve sine øjne med, så man kan se" (Åb 3:18), skulle vi måske oftere bede om.

Af og til kunne vi godt have brug for i vore kirker at synge en salme som denne:

Vi kommer til dig, Herre.
Vi kommer som vi er:
Fortrævlet, uden indhold,
og ber: "Vær du os nær".

Du ser vort hjertes tomhed,
vor hverdags skuespil,
et liv kun fyldt af fraser -
er det at være til?

Men du er helt forskellig
fra os og vore ord.
I dig blev ord til handling -
dit liv det satte spor.

I dig brød Gud igennem
og vendte op og ned
på fromme konventioner
på ordet kærlighed.

Vi kommer til dig, Herre,
med al vor selvished.
Bryd hjertets tvivl og kulde,
skænk os din kærlighed.

Niels Johansen

Midt blandt vantro

Gudsfornægteren vil naturligvis benægte det og afvise det hårdt og måske på evolutionistisk vis ligefrem opfatte troen

Vi er en generation på flugt, på flugt fra Gud, på flugt fra sandheden, på flugt fra døden, på flugt fra virkeligheden, på flugt fra andre, på flugt fra os selv.

på Gud som en snylter, der snylter på mennesker og gør dem til mindre end mennesker. Den slags må vi låne øre til, og vi skal nok forvente os mere af samme slags.

Og ind imellem gribes vi af defaitisme og overgiver os til tidsånden og holder op med at tale klart og frimodigt om disse ting, trækker os ind i os selv og graver talenten ned.

Nogen gange kan vi kun med den stakkels far til den dæmonplagede dreng råbe til Jesus og sige: "Ja, jeg tror! Hjælp min vantro". Og vi lader os rive med af tidens strøm, og lader os manipulere til at tro, tænke og leve som verden gør. Saltet mister sin kraft, profilen udslettes og alt smelter sammen i en grå masse.

Det at lyse op i tågen og gøre en forskel bliver en by ikke i Rusland, men i verdens fjerneste afkrog. Med skam må vi vedgå, at sådan er det af og til, måske endda ofte med os. Men lad det være en længsel i os og hos os med Paulus utvetydigt at bekende:

"Vi ved, at der ikke findes nogen afgud i verden, og at der kun er én Gud. For vel er der såkaldte guder, både i himlen og på jorden - der er jo så mange guder og så mange herrer. Men for os er der kun én Gud, Faderen; fra ham er alle ting, og vi til ham. Og for os er der kun én Herre, Jesus Kristus; ved Ham er alle ting, og vi ved ham" (1 Kor 8:4 b-6).

Vi tilkender enhver mand og kvinde "ret" til at benægte og afnægte troen på Gud - for den ret tilkender Gud dem selv - men med Guds ord tror og bekender vi også, at "alle mennesker bør frygte Gud og holde hans bud" (Præd 12:13), at det kun er "dåren, som siger i sit hjerte: 'Gud er ikke til'" (Sl 14:1), og at "Herrens frygt

er visdoms begyndelse og at kende ham er forstand".

Men vi vedgår også, at i en falden verden er det ikke selvfølgeligt, at alle tror og alle bekender sådan. For et oprør, et frafald og et fald har fundet sted.

Kun for os, som tror, og som ved Guds nåde bekender hans navn, er det blevet indlysende og selvfølgeligt, for det er "ved tro, at vi fatter, at verden blev skabt ved Guds ord, så det vi ser, ikke er blevet til af noget synligt" (Heb 11:3).

For os, som tror, os kristne, er troen på Gud indfaldsporten til visdom og sand erkendelse. Og en lidenskab for sandhed, både intellektuel, relationsmæssig og moralsk sandhed, er blevet født i os, for "ved sandhedens ord genfødte Gud os til at være en førstegrøde af hans skabninger" (Jak 1:18). Sandheden er ikke noget, vi kristne frygter og flygter fra, men vi søger til den.

Kristne er ikke mørkemænd

Ikke alt forstår vi, ikke alt kender vi til, meget er udforsket, og gåderne og mysterierne mangfoldige som hullerne i vor viden er det.

Ikke alle spørgsmål kan vi svare på, og vi skal ikke lade som om, vi kan. Nogen gange kan vi kun appellere til Gud, som alene kender alle hemmeligheder og sige: "Du ved det, Herre!". Men principielt er der ingen sand erkendelse, som ikke er forenelig med troen på Gud som Skaber af alle ting og alle tings mening og mål.

Kristne er derfor heller ikke anti-intellektuelle, obskuranter og mørkemænd, og rundt om på universiteterne verden over befinder der sig mange kristne forskere og videnskabsmænd. Og hvad liv og adfærd angår, er kristne heller ikke humørforladte, sexforskrækkede, livs- og nydelsesfornægtende som de mange klicheer om os vil have det at være.

Tværtimod findes der mellem os mere ægte latter, mere livlig samtale, mere morskab og mere lykkeligt fællesskab end mellem så mange andre mennesker. Og hvordan kan det være anderledes, når Gud er livets og glædens Gud og hans hjem glædens hjem?

Vi har nævnt en række ægte livsværdier, som budskabet om Jesus Kristus i rigt mål præsenterer mennesker for og med glæde vil give dem. Kristendommen fylder timeligheden med noget, der er værd at leve på og leve for, og noget man

kan dø på, noget, som ikke er det bare flimmer. "O kristelighed" sang Grundtvig "du skænker vort hjerte, hvad verden ej ved", og at han havde ret, har vi tit og ofte erfaret.

Kristendommen åbner øjnene for skabelsens, livets og medmenneskets herlighed. Når den vender sig mod forfladigelsen, karikaturen og forhånelsen af det sandt menneskelige og gudsskabte, er det ikke fordi den er snerpet, selvfed og langhåret, men fordi Gud ved, at sådan morskab let bliver løgneskjul, som efterlader os med uendelig tomhed i livet, og ultimativt åbner for livsleden og selvdestruktionen.

"Du lærer mig livets vej", synger David i en af sine salmer (16:11); den gudfrygtige er "som et træ, der er plantet ved bækken; det bærer sin frugt til rette tid, og dets blade visner ikke. Alt, hvad han gør, lykkes for ham" (Sl 1:3); gudsfrygten, siger Paulus, "er nyttig til alt og har løfte både for dette liv og for det, som kommer" (1 Tim 4:8). Omvendt fører denne verden og dens falske guder til tomhed og gør tom.

Kristen livsstil

Livsstil kan være så mange ting, og i sig selv er ordet neutralt, men noget bliver ikke automatisk godt ved at blive kaldt livsstil. Det samme forbehold gælder brugen af ordet "værdier". Positivt er det, hvis en livsstil afspejler et sandt og godt valg, en holdning, et mål man har valgt at leve for, en værdi, som betyder mere for en end ens eget liv.

Forstås det sådan, vil vi sagtens kunne tale om en kristen livsstil, en livsstil som f.eks. Paulus udtrykker i nogle ord, som næsten lyder som et slogan "At leve er for mig Kristus" eller som målsætning: "Men jeg tillægger ikke mit liv nogen betydning, når bare jeg må fuldføre mit løb og den tjeneste, jeg har fået af Herren Jesus: at vidne om evangeliet om Guds nåde" (ApG 20:24).

Kristen livsstil er at "elske Herren sin Gud af hele sit hjerte, hele sin sjæl, hele sin styrke og sin næste som sig selv", at følge i Jesu spor og leve i bjergprædikens ånd.

Der er heller ikke noget forgjort eller forkert i f.eks. at vælge en sund livsstil, hvis målet med det er at bevare livet så godt som muligt, ikke for sin egen skyld, men for sine kæres skyld og for den opgave og det kald, man er sat til her i

Reklamesloganet "Fordi du er det værd" er mantraet for den selvforkælelseskultur, som vi fra så mange sider ustandseligt får prakket på.

verden.

Men forkert bliver det, når livsstil udarter til selvdyrkelse, til idolisering af Selvet og helbred, når krop og udseende styrer al min færd og bliver gud for mig, og jeg kommer til at opfatte mig selv som udødelig.

Det er det utiltalende ved fitnessdyrkelsen og ved fitnesscentre, som betegnende nok ofte udråbes som templer og dermed forkynner, at det er en "gud", som dyrkes her, i hvert fald af nogle.

En livsstil kan, hvis den gøres absolut og bliver den højeste værdi for en, komme til at tage magten over en og gøre en ufølsom og ligeglad med andre, ja ligefrem få en til at foragte de andre, og uanset, hvor sund en sådan livsstil må føles, er det aldrig sundt og godt for noget menneske at have sig selv til centrum og gøre sig selv til gud (jvf. Ez 28:1-5; 29:3).

Det kan aldrig føre til andet end ulykke, om ikke før, så den dag, hvor man som alle, selv de største og kendteste stiger ned i støvet og dødsriget bliver ens evige hjem (jvf. Ez 32:17-32).

Jantelov og trofæbørn

Jantelovens "Du skal ikke tro, du er noget" kan virke brutal og undertrykkende, navnlig når den gøres gældende over for andre, men dens modsætning "Du skal tro, du er noget" har også mange uheldige bivirkninger.

Det ses i form af selvovervurdering, alt for megen imageplejning, fornærmethed over den mindste kritik, troen på og overbevisningen om, at man ikke skylder hverken Gud eller mennesker noget, aldrig at ville sige tak eller føle taknemmelighed, at tro man kan det umulige og

gøre krav på både uovervindelighed og udødelighed.

Reklamesloganet "Fordi du er det værd" er mantraet for den selvforkælelseskultur, som vi fra så mange sider ustandseligt får prakket på.

I hjemmene skaber den kultur såkaldte trofæbørn, som forældrene nærmest soler sig i, men som skole og alle andre nærmest oplever som en pestilens.

Ingen af os, hverken børn eller voksne tåler at være midtpunkt alt for længe ad gangen. Nogle gange har vi behov for, at nogen fortæller os, hvad vi skal og irttesætter os for, hvad vi har gjort galt.

En intuitiv fornemmelse af, at livet er større end os selv, og at vi er sat her og ikke på nogen måde er universets centrum går op for de fleste af os efterhånden som vi møder livet.

Men desværre er både vi selv og verden fyldt med bedrag - "hjertet" er, som Jeremias siger, "bedragerisk fremfor alt andet", og "mangen en vej synes manden ret, men så er dog dens ende dødens veje" siger Ordsprogenes Bog - som trækker os bort fra denne virkelighedsforståelse, og hensætter os i en illusionernes verden om, at vi kan og skal alt, og at vi har ret til alle ting. Og der er ikke megen hjælp at hente til at finde et sandere livsperspektiv i moderne filosofi, politik og trendsætning.

Som kristne ved vi, hvor vejen går. Guds ord viser os den, og Ånden, vi har fra Gud, er vores virkelige værn og vor aktive hjælper. Så for os gælder det om at "holde os nær til Gud", "bevare os selv i Guds kærlighed", holde os til og "holde fast ved Jesu ord", og lade os "lede af Ånden". Og Ånden vil lære os alle ting.

Han vil forvandle vort sind og vore tanker og dirigere vore ønsker og længsler mod Guds rige og mod Guds riges "fred, glæde og retfærdighed". Han vil fylde vore liv med alle gode frugter, som er til ære for Gud, til glæde og liv for vore medmennesker og til evig gavn og velsignelse for os selv.

Han vil i de svage give den kraft, som ikke gør os til overmennesker, men til medmennesker. Det er dette liv dannet og formet af Guds Ånd og skænket os i rigt mål i Kristus, vi som kristne skal satse på. Så har vi vundet livet, ikke alene for tiden, men også for evigheden. Gud hjælpe os dertil.

Viljen til Sejr (Chariots of Fire) giver mig lyst til at løbe - og den giver mig lyst til at leve livet for Gud, i fornyet styrke og beslutsomhed.

De bedste sportsfilm ved, at målet ikke ultimativt er at komme først over strengen, hvor befriende det end er. Det handler mere om at komme i mål med æren i behold, med troen bevaret. Om måden du løber på, og hvorfor du løber.

Filmens to hovedpersoner, jøden Harold Abrahams og den kristne Eric Liddle, er begge favoritter op til OL i 1924. Den første løber primært for sig selv og dernæst for England med en indædt vrede, fordi han som jøde mærker fordommene og den slet skjulte racisme, og han ønsker at vise "dem" - hvem det så end er - at han er den bedste.

Eric Liddle løber for Gud - og for Skotland. Som han siger til sin bekymrede søster, der mener, at al det løberi fører ham bort fra Guds kald: "Gud kaldte mig til at blive missionær i Kina. Men han har også gjort mig hurtig. Og når jeg løber, føler jeg Guds glæde".

Viljen til at sige nej

Filmen handler om Viljen til Sejr - og det illustrerer måske mest Harold Abrahams - men den handler også om Viljen til at sige Nej. Det gør Liddle, da han finder ud af, at et af løbene er lagt på en søndag. Herrens dag. Sabbatten. Han er af den gamle presbyterianske skole, der mener, at leg og sport ikke hører søndagen til. Derfor siger han med bestemthed nej til at løbe på denne dag - også selvom han har ofret to-tre år af sit liv på netop dette OL.

En af filmens bedste scener er, da træneren hidkalder selveste den britiske kronprins og appellerer til Liddles pligt overfor sit land og sin konge. Men Liddle er en principfast herre, og han siger, at "Gud skaber lande og konger, og de love, som de regeres af. Og de love forkynder, at sabbatten er Hans".

Hele den pinlige seance ender alligevel med et kompromis, da en anden løber lader Liddle stille op på en anden dag i stedet for ham.

Det er nok de færreste, der er i dag er enige med Liddle i hans synspunkt

angående, hvad man må gøre eller ikke gøre på Herrens dag. For os virker det som en petitesse. Men vi kender alle til, at der er principper, som man må stå ved og holde på, uanset hvad. Ting, kristne bare ikke kan gøre, uden at bryde Guds lov. Har vi viljen til at sige nej, når alt i os siger ja? Fordi vi ved, at det vil bedrøve Gud?

Vi kunne alle godt bruge mere af Eric Liddles karakterfæstethed og robuste kristendom. Chariots of Fire er en vidunderlig opmuntring og inspiration til at følge Guds kald og Guds vilje - også når det koster dyrt.

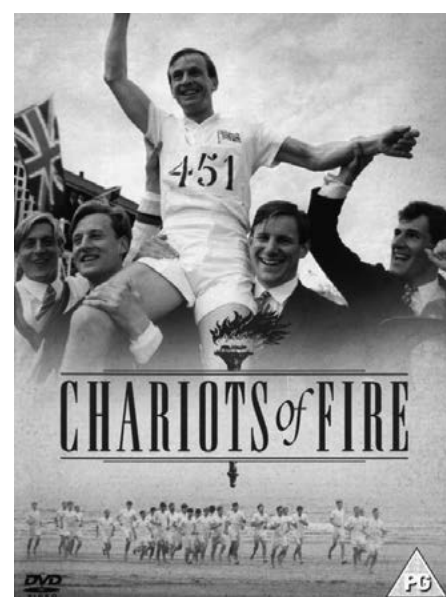
I filmen bliver løbet en metafor for livet, der løbes i Guds styrke. Og selv om vi snubler og falder, så er der nye kræfter at hente hos den, der håber på Herren.

Metafor for et kristent løb

I en anden stemningsfyldt scene ser vi en af de britiske løbere slutte som nr. fem - helt fortvivlet kommer han stakåndet i mål - imens hører vi Liddle prædike i kirken og citere fra Esajas 40:

Folkene er som dråber i en spand, de regnes som støv på vægtskåle, Fyrster gør han til intet, jordens dommere til tomhed. Han giver den udmattede kraft, den kraftsløse giver han ny styrke. de, der håber på Herren, får nye kræfter, de får vinger som ørne. De løber uden at blive trætte, de vandrer uden at udmattes.

Med Vangelis' kendte musik fra filmen løftes løbet op og bliver en metafor for livet, der løbes i Guds styrke. Og selv om vi falder og kommer bagud, så er der nye kræfter at hente hos den, der håber på Herren.

Filmen er trofast over for de faktiske begivenheder, den er bygget på. Det er således også sandt, at en amerikansk sprinter lige før start stikker en note i hånden på Liddle, med et citat fra 1. Sam. 2:30: "Den, der ærer mig, vil jeg ære".

Eric Liddle forblev også trofast over for sit løfte til sin søster. Han rejste tilbage til Kina, hvor han var opvokset og fulgte i sin faders fodspor som missionær. Han blev taget til fange af den japanske hær og sendt i fangelejr i 1943. Her fortsatte han med at prædike evangeliet for fangerne indtil sin død i 1945.

Carsten Thomsen

Kristent Perspektiv udgives af Perspektiv Bibelskole. **Sekretariatet** v. Henning Lytje, Falen 61A, 5000 Odense C, tlf. 74415540. **Ekspedition:** Gerda Jessen Sørensen, Lindevej 56A, 5250 Odense SV, tlf. 66132048. **Redaktion:** Carsten Thomsen (ansv. red), Hvidbjergvej 9, 1th, 2720 Vanløse, e-mail: ctpress@mac.com, tlf. 38 71 25 74, Louis Nielsen, Lungstedløkken 2, 5250 Odense SV, tlf: 65 96 38 37, e-mail: louis.nielsen@mail.dk. Bladet **udgives** 4 gange om året. Det udsendes gratis til studerende på Perspektiv Bibelskole. **Årsabonnement:** 125 kr. **Hjemmeside:** www.kristentperspektiv.dk